

**BUDAPESTI GAZDASÁGI FŐISKOLA
GAZDÁLKODÁSI KAR ZALAEGERSZEG**

**„Hagyomány és Innováció Zala megyében”
LEADER forrásból megvalósuló projekt
életciklus szempontú elemzése**

Belső konzulens: Lambertné Katona Mónika

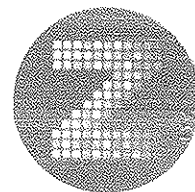
Külső konzulens: Kovács Tünde

Sóska Orsolya Marietta

Nappali tagozat

Közszolgálati szak

2015

NYILATKOZAT

a szakdolgozat digitális formátumának benyújtásáról

A hallgató neve: SÓSKA ORSOLYA MARIETTA

Szak/szakirány: KÖZSZOLGÁLATI SZAK

Neptun kód: Z65VKJ. A szakdolgozat megvédésének dátuma (év): 2015

A szakdolgozat pontos címe:

„Hagyomány és Innováció Zala megyében” LEADER forrásból megvalósuló projekt életciklus szempontú elemzése

Belső konzulens neve: LAMBERTNÉ KATONA MÓNIKA

Külső konzulens neve: KOVÁCS TÜNDE

Legalább 5 kulcsszó a dolgozat tartalmára vonatkozóan:

LEADER, kistérség, fejlesztés, Európai Unió, vidék, projekt

Benyújtott szakdolgozatom **nem titkosított** / **titkosított**.

(Kérjük a megfelelőt aláhúzni! Titkosított dolgozat esetén kérjük a titkosítási kérelem egy eredeti példányát leadni: a kérelem digitális másolatának a szakdolgozat digitális formátumában szerepelnie kell.)

Hozzájárulok / nem járulok hozzá, hogy nem titkosított szakdolgozatomat a főiskola könyvtára az interneten a nyilvánosság számára közzétegye. *(Kérjük a megfelelőt aláhúzni!)* Hozzájárulásom - szerzői jogaim maradéktalan tiszteletben tartása mellett – egy nem kizárólagos, időtartamra nem korlátozott felhasználási engedély.

Felelősségem tudatában kijelentem, hogy szakdolgozatom digitális adatállománya mindenben eleget tesz a vonatkozó és hatályos intézményi előírásoknak, tartalma megegyezik a nyomtatott formában benyújtott szakdolgozatommal.

Dátum: 2015. május 19.

.....
hallgató aláírása

A digitális szakdolgozat könyvtári benyújtását és átvételét igazolom.

Dátum: .....
2015. MÁJ. 19.

.....
könyvtári munkatárs

Budapesti Gazdasági Főiskola
Gazdálkodási Kar Zalaegerszegi Könyvtára
8900 Zalaegerszeg
Gasparich u. 18/A
Adószám: 15220022-2-42

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés	2
2. Kistérség és kistérségfejlesztés fogalma	4
2.1. Kistérség fogalmának értelmezése	4
2.2. Kistérségfejlesztés fogalma szekunder kutatás alapján.....	7
2.3. Kistérségek besorolása (NUTS és LAU szintek)	9
2.4. Településfejlesztési törvény Magyarországon	13
2.5. LEADER kistérségek és akciócsoportok	17
3. A vidékfejlesztés politikája és megvalósítása.....	20
3.1. Az EU vidékfejlesztési politikája.....	20
3.2. ÚMVP tematikus tengelyei és célkitűzései	25
3.3. A LEADER programban bemutatása.....	31
3.3.1. Projektgenerálás folyamata	34
3.3.2. Projektmegvalósítás feladatai	35
4. Esettanulmány – LEADER forrásból megvalósult pályázat bemutatása, elemzése ...	36
4.1. A Lenti kistérség tevékenységének és stratégiai programjának bemutatása 2007- 2013 közötti időszakban.....	37
4.2. A választott pályázat bemutatása	45
4.3. A pályázat megvalósulásának elemzése projekt-életciklus módszer alkalmazásával	46
5. Összegzés.....	52
Irodalomjegyzék	54

1. Bevezetés

Szakedolgozatom témájául a kistérségeket, a kistérségfejlesztést és a felzárkóztatás érdekében magvalósuló legjelentősebb Európai Uniói támogatást, a LEADER programot választottam. Úgy vélem, hogy a kistérségen belül zajló változás mindig aktuális téma és fontossága megkérdőjelezhetetlen az adott kistérségben élő közösség számára.

Magyarország 2004. május 1-eje óta tagja az Európai Uniónak és az elmúlt immár 11 év alatt számos uniós forrásból származó fejlesztés valósult meg, így haladva az úton egy sikeres ország felé. Az unióval lehetőséget kaptunk arra, hogy különböző fejlesztéseket, programokat indíthassunk el, ehhez azonban új rendszert kellett kidolgoznunk, és a meglévőket kellett átalakítanunk.

A csatlakozás óta a kistérségek életében számos változás történt. Az Európai Unió nagy hangsúlyt fektet e területek fejlesztésére, a vidékfejlesztési programjai a régiók közötti különbségeket hivatott megszüntetni. A programon belül különböző intézkedések merülnek fel, melynek középpontjában a helyi fejlődés áll. A cél a vidéki térségek fejlesztése olyannyira, hogy az élhető és fenntartható legyen az ott élők számára, és megához vonzza a turistákat.

Dolgozatom célja, hogy bemutassam a vidék fejlődéseinek lehetőségeit, a programok jelentőségét először általánosan majd egy konkrét példán keresztül szemléltetve. Napjainkban a vidéken élők számára egyre kevesebb lehetőség adódik arra, hogy munkát vállaljanak, vidéken telepedjenek le és ott alapítsanak családot. A vidéken élő fiatalok a kevés munkahely miatt arra kényszerülnek, hogy elhagyják otthonukat és nagyvárosokba esetleg külföldre költözzenek a megélhetésük szempontjából. Ennek következményeként számos elnéptelenedő település van országunkban. Sokszor járok vidéki településeken és látom, hogy az egykor szép épületek miként vesztik el fényüket. Ennek megoldására jött létre a LEADER program.

A fejlesztések érdekében olyan összefogások szükségessége merült fel, mely kiterjed a vállalkozói civil és önkormányzati szférára. A LEADER program rendkívül összetett és sajátos, az aluról jövő kezdeményezést támogatja, a helyi közösségek önszerveződő képességére és az együttműködésre épít. Úgy vélem ez napjainkban meghatározó szerepet tölt be a vidékfejlesztésben.

Hazánkban a gazdasági fejlődés területi egyenlőtlenségei a vidék elszegényedését és a városi agglomerációtól való leszakadását eredményezik. Ez a

folyamat nagyon sok esetben a kisebb települések elöregedésével, elnéptelenedésével jár. Nincs másképp ez Zala megye déli részén, a Lenti kistérségben sem.

A kistérség Magyarország nyugati részén, a Dunántúlon helyezkedik el, térségi besorolását tekintve hátrányos helyzetű. Gyermekként sokszor jártam ezen a tájon, de most felnőttként, a Budapesti Gazdasági Főiskola közszolgálati szakos hallgatójaként más szemmel látom. A térségben jelentős a lemaradás, a fejletlenség. A térséget fejlesztési szempontból fogom vizsgálni, hogy mivel rendelkezik, milyen adottságai vannak és milyen projektek valósultak meg a fejlődés érdekében.

2. Kistérség és kistérségfejlesztés fogalma

A magyar területfejlesztés számos fejlesztésen ment át az elmúlt években, ennek hatására a kistérségek területi keretei, típusai, a kistérségi területfejlesztés, szervezeti és igazgatási kérdései a legizgalmasabb, leggyakoribb és legaktuálisabb témává nőttek ki magukat. Számos kutatás született lehetséges közigazgatási szerepéről, jogi, intézményi, tervezési, térszerkezeti jelentőségéről. Alapjában véve a kistérségeket az önkormányzatok közös fejlesztési igényei határozták meg, de az utóbbi években az önkormányzati integráció keretként jóval nagyobb hangsúlyt kapott, és ezzel egy új szakasz kezdődött el a kistérségek életében. A kistérségfejlesztés, de főként a kistérség fogalmának meghatározása során felmerülő probléma, hogy nem is egy valamiről, hanem többféle jelenségről van szó. Ezekre, mint meghatározott területekre használjuk a kistérséget gyűjtőfogalomként, melynek jelentését már sokan és sokféleképpen próbálták megfogalmazni.¹

2.1. Kistérség fogalmának értelmezése

A kistérség földrajzilag összefüggő, elsősorban területfejlesztési és statisztikai célokat szolgáló területi egység volt. Szerveződésének folyamata már 1991-ben megkezdődött. A rendszerváltást megelőzően a termelőszövetkezetek kikényszerítették a kis vidéki települések egymás közötti együttműködését, amely jellegzetes, jobbra gazdasági-szervezeti kapcsolatot jelentett és évtizedeken keresztül többé-kevésbé jól működött. A rendszerváltást követően ezek a termelőszövetkezetek megszűntek, a körjegyzőségeket átalakították és megváltoztatták a településközi kapcsolatokat is. A termelőszövetkezetek felbomlásával létrejött új gazdálkodási formák már más gazdasági tartalmat hordoztak, és teljesen más politikai alapokon nyugodtak. Az önkormányzatok működését szabályozó új törvény lehetőséget adott a településeknek új együttműködési formát keresni, ilyen volt az önkormányzati kistérségi társulás. Ezeknek a kialakítását, megszervezését közvetett módon szorgalmazta a kormány: egy-egy pályázat elnyeréséhez kötelezővé tette a településközi együttműködést, hiszen csak ilyen formában nyerhették el a szükséges támogatást. A társulások önkéntesen, a kölcsönösség alapján jöttek létre, és együttműködésük jelentősen hozzájárult jó néhány vidéki terület fejlődéséhez, a településközi és térségi kapcsolatok, az integráció

---

¹ Pap Norbert: Kistérségfejlesztés: a kistérségfejlesztés elmélete és gyakorlata Magyarországon a rendszerváltás után. Pécs, Alexandra Kiadó, 2007. ISBN: 978 963 369 049 9. p. 5.

megerősödéséhez. Bár nagyon sok település fenntartással viseltetett az új formák iránt, 1994-re mintegy 140 kistérségi együttműködés alakult ki, azonban ezek nem fedték le az ország teljes területét. A kistérségi együttműködések száma 1999-2000-re már meghaladta a 250-et. Több folyamat is hatott a kistérségek működésére, megítélésére, ezek közül a legfontosabbak az ország közelgő Európai Unió csatlakozása által elvárt decentralizáció és vidékfejlesztési stratégia, továbbá az uniós csatlakozás által szükségessé váló, megyei szint alatti statisztikai feldolgozások, folyamatvizelések. Az önkormányzati kistérségi társulási rendszer átláthatatlanná vált és a nagyszámú önkéntes társulás annak ellenére sem fedte le az ország egész területét, hogy több helyen átfedés jött létre. A fent említett okokból kifolyólag szükségessé vált a statisztikai kistérségek kialakítása, melynek fogalma a következő:²

A statisztikai kistérségek rendszere az ország egész területét átfogó, megyehatárokat át nem lépő rendszer. Olyan összefüggő települések együttese, amelyek a települések közötti munka, lakóhelyi, közlekedési, középfokú ellátási kapcsolatokon alapszanak.

Míndezek közben a kormány az 1996. évi területfejlesztésről és területrendezésről szóló törvényben az alábbiak szerint határozta meg a kiemelt térség, a kistérség, a térség, a városkörnyék fogalmát:

„f) kiemelt térség: egy vagy több megyére (a fővárosra) vagy azok meghatározott területére kiterjedő, társadalmi, gazdasági vagy környezeti szempontból együtt kezelendő területi egység, amely egységes tervezéséhez és fejlesztéséhez országos érdekek vagy más jogszabályban meghatározott célok is fűződnek (fővárosi agglomeráció, kiemelt üdülőkörzet, több megyét érintő nemzeti parkok, illetve tájvédelmi körzetek térsége, határ menti, illetve más sajátos térségek);

g) városkörnyék: városközpontú kistérség, a fejlesztések összehangolása érdekében kialakult önszerveződő területi egység;

h) kistérség: a települések között létező funkcionális kapcsolatrendszerek összessége alapján behatárolható területi egység, egymással intenzív kapcsolatban lévő, önszerveződő, egymással határos települések összessége;

---

² <http://www.videkfejlesztés.net/oktatás/videkfejlesztési-tananyag/a-vidéki-magyarország/a-kistérségek-rendszere.html> (Letöltés dátuma: 2015.03.11.)

*i) térség: különböző területi egységek (a régió, a megye, a kiemelt térség és a kistérség) összefoglaló elnevezése.*³

A tudományos, a szakmai és hétköznapi életben használt kistérség fogalom jogi és szervezeti kategória volt. Lehetséges együttműködési kerete a társadalomnak, része a helyi társadalom identitásának, kommunikációs eszköz, és még más feladatai is voltak. A kistérségeket a települések megyén belüli csoportosításával alakították ki, kikötve, hogy minden település csak egy kistérséghez tartozhat, ezzel megszüntetve a korábban fennálló szerkezeti problémákat. A törvény 2004-es módosítása alapján a kistérség meghatározása:⁴

A települések között létrejövő funkcionális kapcsolatrendszerek összessége alapján lehatárolható területfejlesztési-statisztikai egység.

A kistérségi rendszerben a települések egy központi településhez vonzódtak, és minden város egyúttal vonzásközpont is volt. A rendszert az önkormányzatnál, illetve más területi kérdésekkel foglalkozó intézményeknél dolgozó szakemberek együttműködésével alakították ki, megnevezésük a központi település nevéből adódott. A rendszer teljes mértékben lefedte az ország egész területét és sehol nem volt átfedés közöttük. Határai illeszkedtek a régiók, megyék és más kistérségek határaihoz. A térségi önszerveződés legfontosabb színtere, elsődleges fejlesztéspolitikai feladata volt, hogy biztosítsa a tervezést, az integrált projektek megvalósulását, a helyi szint érdekeinek összefogását és képviselését. A programok kedvezményezettjeiként az integrált kistérségi fejlesztések, projektek végrehajtása révén valósították meg céljaikat.⁵

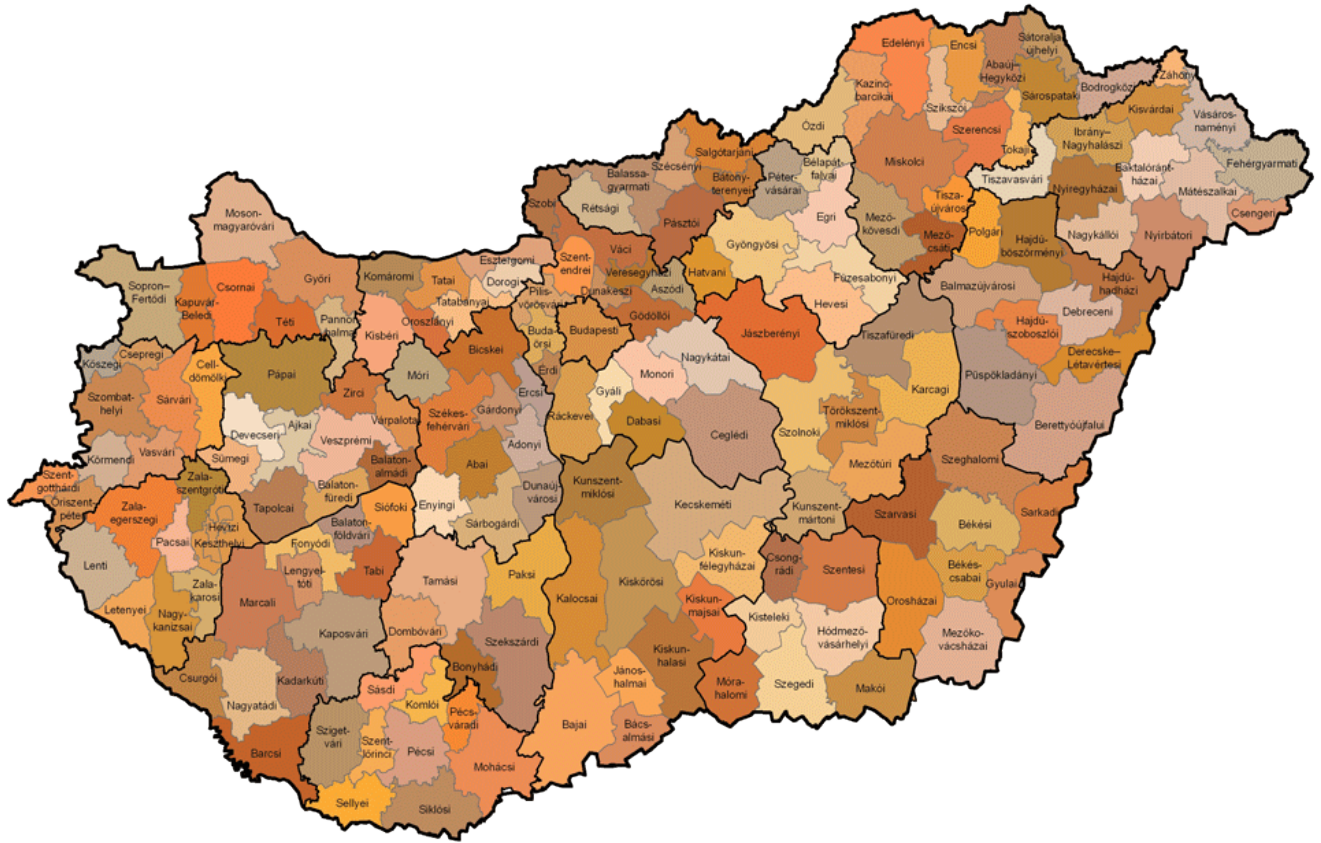
³ Pap Norbert: Kistérségfejlesztés: a kistérségfejlesztés elmélete és gyakorlata Magyarországon a rendszerváltás után. Pécs, Alexandra Kiadó, 2007. ISBN: 978 963 369 049 9. p. 10.

⁴ Pap Norbert: Kistérségfejlesztés: a kistérségfejlesztés elmélete és gyakorlata Magyarországon a rendszerváltás után. Pécs, Alexandra Kiadó, 2007. ISBN: 978 963 369 049 9. p. 10-11.

⁵ <http://www.terport.hu/kistersegek/altalanos-informaciok/kistersegek-fogalom-meghatarozas-jogszabalyi-hatter> (Letöltés: 2015.03.11.)

1. ábra: Kistérségi szerveződések Magyarországon 2013-ban (175 kistérség)

Forrás: <http://www.terport.hu/kistersegek/altalanos-informaciok/kistersegek-fogalom-meghatározás-jogszabályi-hatter> (Letöltés: 2015.03.11.)

2013-tól a kistérségi rendszert felváltotta a járási rendszer, ezáltal egy jobb, átláthatóbb rendszer jött létre, amely igazodik Magyarország adottságaihoz. A módosítás célja az egyenlő esély megteremtése az ország eltérő adottságú tájain élő emberek számára a kormányablakok segítségével, amelyek fontos ügyek intézésének fő helyszínei.⁶

2.2. Kistérségfejlesztés fogalma szekunder kutatás alapján

A területfejlesztés öt lehetséges beavatkozási szintje közül az első szint a kistérségek fejlesztése volt, amely alulról építkezett. Fő feladatai között szerepelt források szerzése, fejlesztések megvalósítása, falu-város kapcsolat segítése, vidéki fejlődés biztosítása. A területfejlesztési politika jellegzetessége, hogy a területek

⁶ <http://jarasok.com/jarasi-hirek/2013-ban-vezetik-be-a-jarasi-rendszert-magyarorszagon-a-kistersegek-megszunnek.html> (Letöltés dátuma: 2015.03.12.)

sajátosságait juttassa érvényre, hiszen minden térségi szinten más-más igény fogalmazható meg. Az első lépés a kistérségfejlesztésben a területpolitikai célok, források és eszközök meghatározása. A fejlesztés alapvető célja volt, hogy a kistérség a tervezési-szervezési intézményrendszernek a térségi alapegységévé váljon, hiszen így vált biztosíthatóvá, hogy demokratikusan, alulról építkezve valósuljon meg a fejlesztés.⁷

A kistérségfejlesztés alapját az erősen széttördelt településhálózati és önkormányzati rendszer adta. A kistérség emellett egy sajátos eszközrendszert igénylő beavatkozási célterület is volt. A vidéki élet számos hátrányt jelentett az ott élőknek, épp ezért a kistérségfejlesztés célja a vidéki, kisvárosi térségek élhetőségének javítása és a lakosság mindennapi szükségleteinek kielégítése, mely a munkahelyek teremtésében, az életminőség javításában és az egészségügyi szféra fejlesztésében nyilvánult meg. A kistérségi szerveződések elsősorban a szolidaritásra és nem a versenyképességre szerveződtek meg. A versenyképesség javítása csak a kistérség központjának fejlesztésével valósulhatott meg. Eszközeit az alábbi tíz kategóriákba sorolhattuk:

1. Jogi környezet,
2. Pénzügyi eszközök,
3. Vállalkozási övezetek,
4. Ipari parkok,
5. Központi nagy beruházások,
6. Helyi marketing,
7. A közszféra segítő, aktív szerepvállalása,
8. Oktatás, képzés, átképzés,
9. Érdekegyeztetés, koordinálás,
10. Fejlesztési ügynökség típusú szervezetek létrehozása.

Az eszközöket egymással szoros összhangban kell alkalmazni, melyek sok esetben feltételezik is egymást. A kistérségek szintje a jogalkalmazás területe, így jogi eszközöknek a jogszabályok és törvények tekinthetők, melynek forrása a kormány és az Országgyűlés. A legfontosabb jogi eszköz az 1996. évi területrendezésről és területfejlesztésről szóló törvény. A gazdasági fejlődésüket olyan folyamatok befolyásolták, mint a világgazdaság hullámozása, a nemzetgazdaság és az állami költségvetésből adódó folyamatok, ezen folyamatok által a kormány tudatosan határozta

---

⁷ <http://mttsz.lapunk.hu/?modul=oldal&tartalom=353325> (Letöltés dátuma: 2015.03..12)

meg a fejlődési lehetőségeket. A költségvetésből származó településfejlesztési célra használható eszközöket nevezzük pénzügyi eszközöknek, ezek tekintetében fontos, hogy vannak-e központi keretei és területi prioritásai. Az Európai Unió eszközszerrendszere is megnyílt a kistérségek számára a 2004-es csatlakozással. A támogatások operatív programok keretében voltak pályázhatók. A pályázatok sajáterő igényük miatt döntően meghatározták a kistérségfejlesztést. A pályázati rendszer komoly előkészítést, formális projekttervezést, pályázatiírói tapasztalatokat igényelt. Az oktatás, átképzés jelentősége elsőrendű az elmaradott térségek javítása szempontjából. A területfejlesztés és így a kistérségfejlesztés elkerülhetetlen eszköze volt a megfelelő szervezet kialakítása, amely a helyi fejlesztési ügynökségek által valósult meg. Az egyik leginkább kiemelkedő eszköznek a kistérségek fejlesztésében a marketing bizonyult, amelynek első lépése a térképen való megjelenés. Eszközszerrendszere viszonylag olcsó, gyors beteljesüléssel kecsegtetett, ám nem hozott nagy sikert. Fő célja az erőforrások bővítése és imázs létrehozása volt, egy a térségen belül található, országosan ismert név felhasználásával, mellyel képessé vált a piacon való megjelenésre.⁸

A kistérségek helyzetében a fő feladat volt, hogy a területfejlesztési céloknak és forrásoknak megfelelően előkészített beavatkozási teret biztosítsanak és segítsék a területfejlesztési források megfelelő elosztását.⁹

2.3. Kistérségek besorolása (NUTS és LAU szintek)

Az Európai Unió nagy hangsúlyt fektet az elmaradott térségek felzárkóztatására, ennek érdekében nyújt különböző támogatásokat a rászoruló régióknak. A megvalósításához szükség volt azonban egy egységesített adatbázisra, az Eurostat által 1970-ben kifejlesztett, leggyakrabban csak NUTS néven emlegetett rendszer ezt a célt hivatott szolgálni. A francia eredetű kifejezés (Nomenclature d'Unités Territoriales Statistique) magyar jelentése Statisztikai Célú Területi Egységek Nomenklatúrája. A rendszer eleinte csak államközi megállapodás alapján működött, majd 2000-ben az Európai Unió jogi alapot teremtett neki, egységes szabályozást vezettek be a rendszerre: Parlament és a Tanács 1059/2003/EK Rendelete a statisztikai célú területi egységek nomenklatúrájának létrehozásáról. A rendelet egységesítette a területi szinteket, keretet határozott meg az egyes szintek lakosság számára és részletes eljárási szabályokat írt elő

---

⁸ Pap Norbert: Kistérségfejlesztés: a kistérségfejlesztés elmélete és gyakorlata Magyarországon a rendszerváltás után. Pécs, Alexandra Kiadó, 2007. ISBN: 978 963 369 049 9. p. 46-61.

⁹ <http://mttsz.lapunk.hu/?modul=oldal&tartalom=353325> (Letöltés dátuma: 2015.03.12.)

a beosztás meghatározására és módosítására. A NUTS így olyan hierarchikus, statisztikai, földrajzi alapú kódolási rendszerré nőtte ki magát, amely egész Európát különböző szintekre osztja fel. Számos döntéshozatal alapjául szolgál, hisz az egyes szintekhez való tartozásnak megfelelően sorolják be a támogatásra jogosult térségeket és határozzák meg a kompetenciákat. Jelenleg a rendszernek három szintje van, melyeket 2003-ban két helyi közigazgatási egységgel (Local Administrative Unit) egészítették ki, felváltva ezzel a korábbi NUTS4 és NUTS5 szintek egységeit.¹⁰

A NUTS rendszer elemei:

- NUTS0 - Az országok nem hivatalos, de használatos szintje,
- NUTS1 - fontosabb társadalmi-gazdasági szuprarégiók,
- NUTS2 – régiók,
- NUTS3 - kisebb, speciálisabb egységek, szubrégiók,
- LAU1 - felsőbb szint, mely nem minden országban található meg,
- LAU2 - települések vagy településcsoportok.

1. táblázat: NUTS szintek besorolása keretszámok alapján

Szint	Minimum (fő)	Maximum (fő)
NUTS1	3 millió	7 millió
NUTS2	800.000	3 millió
NUTS3	150.000	800.000

Forrás: saját szerkesztés a Parlament és a Tanács 1059/2003/EK Rendelete alapján

Az unió rendelete csak három szint meglétét követeli meg, így nem minden ország rendelkezik az összes szinttel. A rendszer praktikus okokból követi az országok igazgatási felépítését, de néhány szintet az országoknak mesterségesen kellett kialakítani. A NUTS rendszer az idők során folyamatosan kiegészült a csatlakozó országokkal, kiterjesztették a tagjelöltekre és az EFTA tagállamokra is.¹¹

¹⁰ <http://www.terport.hu/europai-unio/teruleti-szintek> (Letöltés dátuma: 2015.03.13.)

¹¹ Parlament és a Tanács 1059/2003/EK Rendelete a statisztikai célú területi egységek nomenklatúrájának létrehozásáról

2. táblázat: NUTS rendszer szintje Magyarországon (2011. dec. 31-ig)

		NUTS 1		NUTS 2		NUTS 3		LAU 1		LAU 2	
C	H	Statisztikai nagyrégiók	3	Tervezési-statisztikai régiók	7	Megyék + Budapest	20	Statisztikai kistérségek	175	Települések	3152

Forrás: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/nuts_nomenclature/correspondence_tables/national_structures_eu (Letöltés dátuma: 2015.03.18.)

Hazánkban a NUTS1-es szintet az országrészek alkotják, mint a Dunántúl, Közép-Magyarország, valamint az Alföld. A NUTS2-es szintnek a statisztikai régiók felelnek meg: Nyugat-Dunántúl, Közép-Dunántúl, Dél-Dunántúl, Közép-Magyarország, Dél-Alföld, Észak-Alföld, Észak-Magyarország, míg a NUTS3 szintet a 19 megye valamint Budapest alkotják. A LAU1-es szinten 175 statisztikai kistérség, míg a LAU2-es szinten 3152 település található.¹²

3. táblázat: A NUTS rendszer részei Magyarországon (2013)

NUTS 1 országrész	NUTS 2 régió	NUTS 3 megye
Közép – Magyarország	Közép - Magyarország	Budapest
		Pest
Dunántúl	Közép - Dunántúl	Fejér
		Komárom - Esztergom
		Veszprém
	Nyugat - Dunántúl	Győr – Moson – Sopron
		Vas
		Zala
	Dél - Dunántúl	Baranya

¹² <http://www.terport.hu/europai-unio/teruleti-szintek> (Letöltés dátuma: 2015.03.13.)

		Somogy
		Tolna
Alföld és Észak	Észak - Magyarország	Borsod – Abaúj – Zemplén
		Heves
		Nógrád
	Észak - Alföld	Hajdú – Bihar
		Jász – Nagykun – Szolnok
		Szabolcs– Szatmár – Bereg
	Dél - Alföld	Bács – Kiskun
		Békés
		Csongrád

Forrás: saját szerkesztés a Központi Statisztikai Hivatal 2013-as adatai alapján

Magyarországon a körzethatárok alapján a kistérségek rendkívül sokfélék voltak. Figyelemmel a gazdaság, az infrastruktúra, a társadalom, az ellátás, a településhálózat és a területszervezés változásaira meghatározhattunk városias és vidéki kistérségeket.

A városias kistérségek településszerkezeti-funkcionális csoportjai:

- erősen agglomerálódó, intenzíven fejlődő városi kistérségek, pl. Győr, Szombathely, Zalaegerszeg,
- a fejlett központú városi kistérségek, pl. Nagykanizsa, Tapolca,
- a budapesti agglomeráció térségei,
- speciális gazdaságú városi kistérségek, a Balaton és a Velencei tó partján fekvő kistérségek.

A vidéki kistérségek településszerkezeti-funkcionális csoportjai:

- komplex módon fejlesztendő, "átlagosan" fejlett vidéki kistérségek, pl. Körmend, Hatvan, Pápa,
- hátrányos helyzetű vidéki kistérségek, határ menti és ipari válság sújtotta kistérségek.

A kistérségek területpolitikai megalapozásához helyi sajátosságok is társultak, amelyek mindkét főcsoport elemeire érvényesek voltak:

- innovatív, dinamikus városi központtal rendelkező kistérségek,
- természetvédelmi-környezeti szempontból kiemelkedő fontosságú kistérségek,
- üdülési és idegenforgalmi kistérségek,

- közlekedési szempontból kiemelkedő kistérségek,
- határ menti, átkelőhellyel rendelkező kistérségek,
- sajátos településszerkezetű kistérségek.

Az Európai Unió gyakran csak a vidéki térségtípusokban finanszíroz programokat, mert a többi városi térségként sorolja be. A legsürgősebb és koncentrált kistérségi szintű beavatkozások a hátrányos helyzetű vidéki kistérségek körében váltak szükségessé. A különböző beavatkozási szintek még kialakulatlanok, ugyan törvény kijelöli kereteiket, de a szükséges intézményrendszerek, programok még bevezetésre várnak. A hazai viszonyok tekintetében az átláthatóság a legfőbb cél, ennek megközelítésére hoztak létre egy 5 fokozatú besorolást, melybe minden kistérséget be lehetett sorolni:

- igen fejlett,
- fejlett,
- átlagos,
- hátrányos,
- leghátrányosabb.¹³

2.4. Településfejlesztési törvény Magyarországon

Az 1996 júniusában életbe lépő, a területfejlesztésről és területrendezésről szóló 1996. évi XXI. törvény célja az alapvető feladatok, szabályok megállapítása és a szükséges intézményrendszer kialakítása. A települések az összehangolt fejlesztés és a közös pénzalap létrehozása érdekében önálló jogi személyiséggel rendelkező területfejlesztési társulást hoztak létre. A törvény 2004-es módosítása azon kistérségeket, melyek nem alapították meg ezt a társulást, Kistérségi Fejlesztési Tanács létrehozására kötelezte (174 tanács jött létre). A következő módosítása 2007-ben történt, ekkor minden kistérségben létrejött a többcélú kistérségi társulás önkéntes részvétellel. A törvényben megjelenő legnagyobb módosításra 2011-ben került sor, mivel egy egységesebb rendszerre volt szükség.

„ A helyi önkormányzatokról szóló törvény alapján 2012. január 1-jétől a megyei önkormányzatok legfontosabb feladatává vált a területfejlesztési és területrendezési feladatok ellátása. A területfejlesztési feladatok megyei önkormányzatokhoz történő rendelése a területfejlesztés intézmény- és eszközrendszerének jelentős átalakítását tette szükségessé.”

¹³ <http://mttsz.lapunk.hu/?modul=oldal&tartalom=353325> (Letöltés dátuma: 2015.03..12)

A módosítás előtti szabályozás:

Kistérségi szinten: A 2004-ben létrehozott kistérségi fejlesztési tanácsok feladati több esetben is lefedték a területfejlesztési önkormányzati társulások feladatait. Különbség volt azonban, hogy ez előbbiek kötelező jelleggel, az előírt szabályok betartásával működtek. Előírták, mely településeken kell működni tanácsnak, mely szervezeteknek kell részt venniük az üléseken és hogy milyen kapacitások szükségesek a feladataik ellátásához. A törvény lehetőséget adott azonban arra, hogy a többcélú kistérségi társulások lássák el a kistérségi fejlesztési tanácsok feladatait, mely eredményeként átláthatatlan, párhuzamosan működő kistérségi szint jött létre. Az intézményi keretek felvázolása közben nem tisztázták, hogy a korábbi együttműködések sorsa hogyan alakuljon, nem zárta ki a törvény a különböző együttműködési formák meglétét egyazon település esetében. A törvény korábban hatályos bekezdése azt is előírta:

„a kistérségi fejlesztési tanács feladatainak ellátásában együttműködik a helyi önkormányzatokkal, az önkormányzatok területfejlesztési társulásaival”.

Megyei szinten: A korábbi szabályozásban két szervezet jelent meg, a Megyei Tervezéskoordinációs Testület (továbbiakban: MTT) és a megyei önkormányzat. Az MTT 1996-tól működött, majd a 2000-es évektől a Regionális Fejlesztési Tanácsokkal (továbbiakban: RFT) együtt látta el a szükséges feladatokat. Az RFT létrehozásával a megyei szintű területfejlesztési feladatok megszűntek. Míg a megyei önkormányzatok a területrendezési tervet készítették el, az MTT-k a területfejlesztési feladatokat látták el.

Regionális szinten: A törvény módosításai során kötelezővé váltak a Regionális Fejlesztési Tanácsok, amelyek munkaszervezetei fokozatosan átvették a források kezelését, majd részt vettek az uniós források kezelésében is. Ezen munkaszervezetekre a 2007-2013-ig tartó költségvetési időszakban megjelenő operatív programok miatt fokozottan szükség volt.

Térségi szinten: A törvény lehetőséget adott a térségi fejlesztési tanácsok létrehozására, melyek a megyehatáron átnyúló területfejlesztési feladatokra szerveződtek meg. Összesen nyolc ilyen tanács jött létre: kettő kötelezően, hat önkéntes jelleggel. A balatoni üdülőkörzet és a budapesti agglomerációban kötelezően, törvényi előírás alapján kellett létrehozni a fejlesztési tanácsokat.

Központi szinten: A területfejlesztés intézményrendszerében rendkívül fontos szerepet játszott a partnerség elve, vagyis hogy az egyes döntésekben részt vevő szereplők szabályozott módon együttműködnek a problémák megoldása és a feladatok ellátása során. A partnerségben elsősorban az államigazgatási és gazdasági szereplők játszottak fontos szerepet, de a civil szféra is jelentősen közreműködött benne. A törvény ennek megfelelően létrehozta az Országos Területfejlesztési Tanácsot (továbbiakban: OTT), amelynek feladata a fejlesztések kialakításában való közreműködés volt.

A fentiekből jól látszik, hogy a területfejlesztést 2012. január 1-jét megelőzően a területi szintek magas száma, a feladatok ellátásban megjelenő párhuzamosságok és az alacsony hatékonyság jellemezte, amelyet az uniós csatlakozással az országba áramló támogatások kezelése csak tovább gyengített.

A területrendezésről és területfejlesztésről szóló törvény módosításával életbe lépő változások:

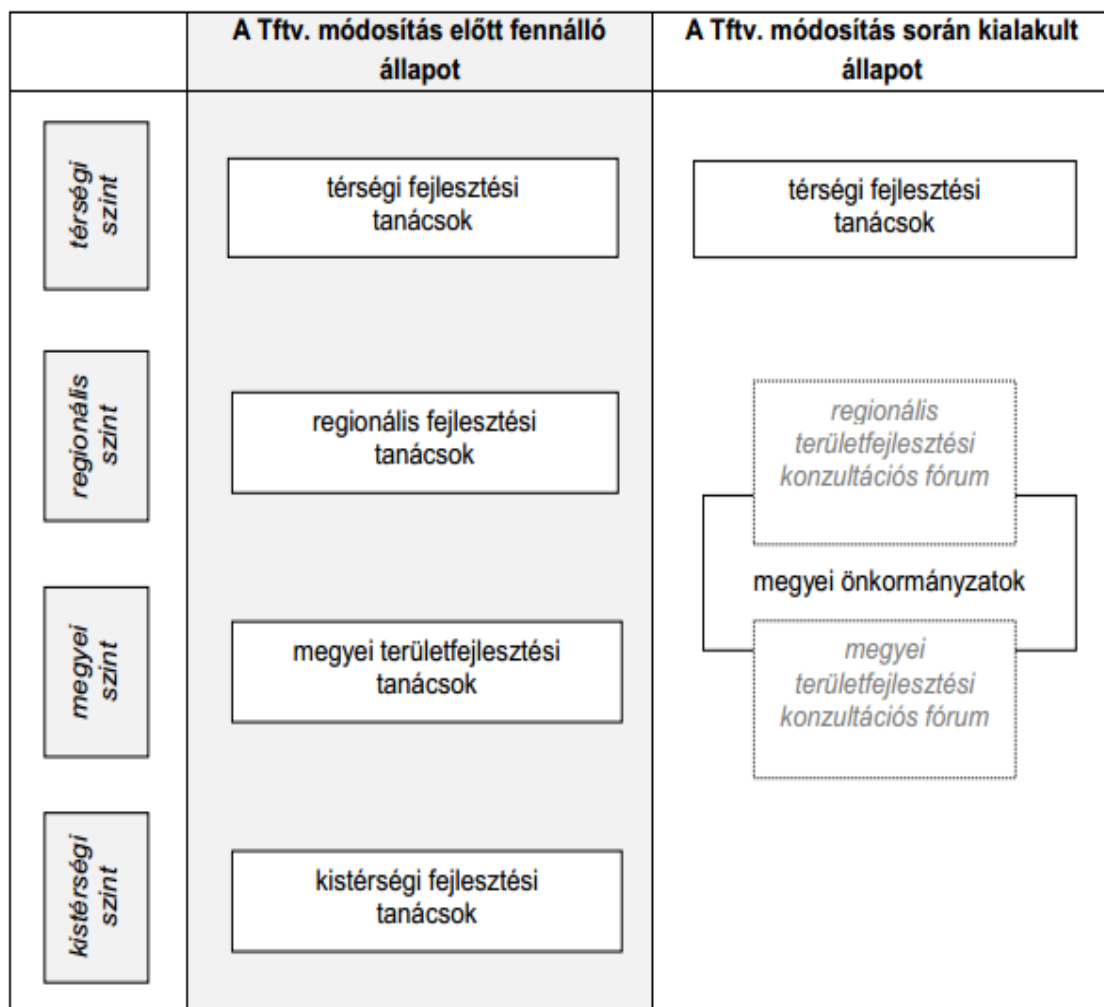
A törvényben a legfőbb problémát az intézményrendszeri szintek nagy száma, azok összetettsége és a tulajdonosi viszonyokban tapasztalható heterogenitás jelentette. Ezek orvoslása végett került sor 2011 végén a módosításra, amely a területfejlesztéssel és területrendezéssel összefüggő egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXCVIII. törvénnyel történt meg.

Kistérségi szinten: A 2004-es módosítással megalakult kistérségi fejlesztési tanácsok megszűntek, feladatait a többcélú kistérségi társulások vették át. Az említett feladatok az ellátáshoz juttatott működési támogatások megszerzését és felhasználását jelentették, és mivel az ehhez kapcsolódó szerződéseket is a többcélú kistérségi társulás kötötte meg, a kistérségi fejlesztési tanácsokra illetve jogutódjaira nem volt szükség.

Megyei és regionális szinten: A törvény megszüntette a Regionális Fejlesztési Tanácsokat, amelyek az intézményrendszert indokolatlanul bonyolulttá tették. A módosítás arra irányult, hogy a területfejlesztés középpontjává a megye váljon és így a feladatok egységesen a megyei önkormányzathoz kerüljenek. A területfejlesztési feladatok átkerülésével, az MTT és az RFT megszűnt, jogutódjaik a területileg érintett megyei önkormányzatok. Az RFT-k munkaszervezeteinek tulajdonlási viszonyait is rendezte a törvény, tervezési, valamint uniós forrásokhoz kapcsolódó feladatokat egyaránt ellátnak. A feladatellátás egységességének és folyamatosságának fenntartása érdekében ezen munkaszervezetek a Magyar Állam tulajdonába kerültek át.

Térségi szinten: A törvény szándéka a térségi fejlesztési tanács eltörlése és az önfenntartó működésre képes térségi fejlesztési tanácsok számára az önkéntes alakulás biztosítása volt. Ennek értelmében a tanácsok megszűntek, kivételt jelentett azonban a Balaton Fejlesztési Tanács, amely ezután is kötelező jelleggel működik. mivel a három megyét érintő fejlesztési feladatokat célszerű egy intézmény keretén belül megoldani. A másik kötelezően működtetett tanács a Budapesti Agglomerációs Fejlesztési Tanács azonban megszűnésre került.

2. ábra: A területfejlesztési és területrendezési törvény (Tftv.) módosításával létrejövő intézményrendszer

Forrás:

http://magyaryprogram.kormany.hu/download/8/bf/70000/Hat%C3%A1svizsg%C3%A1lat_Ter%C3%BClelfejleszt%C3%A9s_02.pdf

(Letöltés dátuma: 2015.03.13.)

A területfejlesztési és területrendezési törvény módosításai során a térségek fejlődését segítő beavatkozási eszközök erőteljesen átalakultak, ennek oka az Európai Unióhoz való csatlakozásunk, illetve a költségvetési egyensúly megőrzése iránti kormányzati törekvések. Az unióhoz csatlakozás hatására elérhetővé vált a Kohéziós Alap, a strukturális alapok nyújtotta támogatások. A források felhasználásához szüksége intézmények jelentősen eltérnek a hazai kiépített rendszertől. A források megjelenése átalakította a hazai források rendszerét is. A költségvetési egyensúly megőrzése iránti kormányzati törekvések többnyire a hazai költségvetésből finanszírozott beavatkozásokra vonatkoznak. A területfejlesztési célokat szolgáló előirányzatok folyamatosan csökkennek, 2008 óta pedig szinte nem is léteznek. A törvényi szabályozás szintjén kevés módosítást hozott a 2012. január 1-jén hatályba lépett törvénymódosítás, amely megteremtette a szabad vállalkozási zónák jogi kereteit. A zónák célja, hogy minden beruházási és fejlesztési kedvezményt egy komplex program keretein belül lehessen kezelni, így átláthatóbbak egy adott térség lehetőségei.¹⁴

2.5. LEADER kistérségek és akciócsoportok

Magyarországon az Európai Unióhoz való csatlakozással (2004) új távlatok nyíltak meg a vidékfejlesztés előtt. Olyan mértékű támogatáshoz juthattunk hozzá, amely új típusú fejlődést indított el a vidéki területeken. A LEADER az unió legsikeresebb közösségi programja. A rövidítés a francia elnevezés kezdőbetűiből származik: Liaison Entre Actions pour le Developpement de l'Economie Rurale, melynek magyar jelentése: a vidéki gazdaság fejlesztését célzó kezdeményezések összekapcsolása. Az 1991-ben elindított gazdasági kezdeményezés a problémák helyi megoldásával segíti elő a fenntartható fejlődést Európa vidéki területein. Eredeti célja az elszegényedő és elöregedő vidéki térségek leszakadásának megállítása. Az EU lakosságának több mint fele él vidéki területeken, e térségek azonban nagyon különböznek egymástól, így más fejlesztési stratégiák kialakítása szükséges. Nem lehet egységesen kezelni a problémákat, ez a felismerés biztosította a LEADER program térnyerését. A LEADER abban különbözik a hagyományos vidékfejlesztési politikától,

---

¹⁴http://magyaryprogram.kormany.hu/download/8/bf/70000/Hat%C3%A1svizsg%C3%A1lat_Ter%C3%BClelfejleszt%C3%A9s_02.pdf (Letöltés dátuma: 2015.03.13.)

hogy nem azt mondja meg „mit” kell tenni, hanem arra ad iránymutatást, „miként” lehet elérni a kívánt célt a helyi közösségek aktivizálásával.¹⁵

A program új alapokra helyezi a fejlesztést, innovatív választ keres a vidéki térségek új és régi problémáira az ott élők bevonásával. Bármely vidék, amelyben a népsűrűség 150 fő/km² alatti, földrajzilag, történelmileg és kulturálisan egységes, 10 és 100 ezer közötti lakosságsszámmal illetve megfelelő gazdasági kapacitással rendelkezik egy LEADER térség lehet. A vidékfejlesztés támogatásaira LEADER program keretében pályázó településeknek kistérségi társulást, helyi akciócsoportot (továbbiakban: HACS) kell létrehozniuk. Sajátos előírás, hogy az önkéntes módon szerveződött akciócsoportokban az önkormányzatok mellett a civil- és a vállalkozói szférának is részt kell vennie. A helyi akciócsoportok keretében működő döntéshozó testületben az állami intézmények aránya 50%-nál kisebb. A megalakult akciócsoportok a helyi közösség minél szélesebb bevonásával hozzák létre a térség fejlesztési stratégiáját, melyben meghatározásra kerülnek célok, tervek és projektek. Ezeknek a céloknak a körvonalazása, a helyi erőforrásokra alapozó közös jövőkép megálmodása az, amely megmutatja a LEADER programban az alulról jövő tervezés fontosságát. A munkában való részvétel elkötelezi a helyieket a célok megvalósítására. A stratégiának kapcsolódnia kell a Nemzeti Vidékfejlesztési Terv minden fejlesztési tengelyéhez:

- I. fejlesztési tengely: a mezőgazdasági és erdészeti ágazat versenyképességének javítása
- II. fejlesztési tengely: a környezet és a vidék fejlesztése
- III. fejlesztési tengely: a vidéki élet minősége és a vidéki gazdaság diverzifikálása¹⁶

Az elkészült stratégia alapján a programot finanszírozó szervezet keretösszeget határoz meg a munkacsoport számára, amely munkacsoport a rendelkezésre álló összeg mértékéig, helyi pályáztatás útján választja ki a kedvezményezetteket.¹⁷

A LEADER programban nagyon fontos szerepet kap az együttműködés, nem csak a térségen belüli, hanem a térségek közötti és a külföldi akciócsoportokkal is. Az együtt magvalósító projekteken, tervekben kiemelt szempont, hogy a nők és fiatalok is

¹⁵<http://www.umvp.eu/sites/default/files/K%C3%B6z%C3%B6ss%C3%A9gi%20vid%C3%A9kfejleszt%C3%A9s%20%20T%C3%A1j%C3%A9koztat%C3%B3%20az%20Eur%C3%B3pai%20Uni%C3%B3%20LEADER%20programj%C3%A1r%C3%B3l.pdf> (Letöltés dátuma: 2015.03.25.)

¹⁶ Csáki Rozália – Pakot Mónika: A LEADER típusú vidékfejlesztés. In: Korunk 2008. június. 19. évf. 6. szám

¹⁷ Labbancz Marianna, (2003) A LEADER-program. Link: palyazat.gov.hu/download/510/euf37-1.pdf: (Letöltés dátuma: 2015.03.25.)

szerepet kapjanak. Fontos a környezetvédelmi előírások betartása, a környezetvédelemre való odafigyelés. A helyi akciócsoporthoz nem csak a célok meghatározásában van döntő szerepe, pályázatokat ír ki a térségben és a kritériumokat is meghatározza, ezeket bele kell foglalni a stratégiába. A programok megvalósulását megyei szinten két intézmény segíti: a Megyei Vidékfejlesztési Igazgatóság és a Vidékfejlesztési és Halászati Regionális Kifizetési Ügynökség. A helyi akciócsoporthoz nem foglalkoznak pénzügyekkel, az Elbíráló Bizottság dönti el, hogy mely pályázatok kerüljenek megvalósításra, majd a Kifizetési Ügynökség értesíti az akciócsoporthoz, a pályázót és ők utalják ki a támogatást is.¹⁸

A helyi akciócsoporthoz összetételére vonatkozó előírás volt 2007-2013 között, hogy az állami intézmények a képviselőben nem haladhatják meg a 40%-ot. A tagok lehetnek: őstermelők, egyéni vállalkozók, társadalmi szervezetek, közhasznú társaságok, egyházi szervezetek és önkormányzati intézmények.¹⁹

---

¹⁸ Csáki Rozália – Pakot Mónika: A LEADER típusú vidékfejlesztés. In: Korunk 2008. június. 19. évf. 6. szám

¹⁹ http://www.utiro.hu/utiro/leader_program (Letöltés dátuma: 2015. 04. 30.)

3. A vidékfejlesztés politikája és megvalósítása

Magyarországon a vidék, mint fogalom az Európai Unióhoz való csatlakozás óta gyakran használt kifejezés lett. A vidék fejlesztése azonban nem kizárólag magyar jelenség, az unió területein már jóval korábban jelentkeztek a vidékkel kapcsolatos problémák: csökkent a népesség száma, a térség súlya a gazdaságban és az életminőség is jóval az elvárt szint alatt maradt. Az említett problémák hatására pedig a vidék érdekérvényesítő szerepe erőtlenné vált, veszélybe kerültek a kulturális és társadalmi értékeket őrző közösségek, és láthatóvá vált a vidék sorsa: hanyatlás és pusztulás. A vidékről városba áramló népesség miatt azok óriásivá nőttek, túlszűfoltta váltak, de Európában felismerték e folyamat hátrányos hatásait, ezért a vidéki társadalom hanyatlása és az elnéptelenedés ellen kampány bontakozott ki. A vidék hanyatlásának megállításáért, annak fejlesztésért az Európai Unió a költségvetésében elkülönített forrással rendelkezik.²⁰

Két terület áll szoros kapcsolatban a vidékfejlesztéssel, az unió regionális és a mezőgazdasági politikája. A regionális politika célja a régiók közötti egyenlőtlenségek megszüntetése, a közös agrárpolitikáé pedig a falusi és városi különbségek mérséklése. Mindezen feladatok nemzeti szintűek, de az unióban nemzetek feletti célt is szolgálnak. A vidéki területek folyamatosan és gyorsan változnak, a régi tradicionális termelésre alapozott falusi közösség már a múlté, a cél a vidéki térségek értékeinek megőrzése.²¹

3.1. Az EU vidékfejlesztési politikája

Az Európai Unióban nagyon sok bizonytalanság van azzal kapcsolatban, mit is jelent a vidékfejlesztés, amely zavarodottság több forrásból is ered. A vidékfejlesztés lényege tömören az elmaradott területek fejlesztése és az ott élők életminőségének javítása.²²

Az EU lakosságának több mint fele él vidéki területen és területének 90%-át ilyen térségek alkotják. Nagyon sok térségben azonban súlyos problémákkal kell szembenéznie a lakoságnak, ez pedig rendkívül költségesnek bizonyul. A vidéki tájak védelme rendkívül fontos, mert számos érték hordozói: innen származik a legtöbb

---

²⁰ Dorgai László: A vidékfejlesztés támogatásának elvei és gyakorlata az Európai Unióban. In: Európai Tükör Műhelytanulmányok 88. Budapest: Miniszterelnöki Hivatal Integrációs Stratégiai Munkacsoportja, 2002. pp. 5-54.

²¹ Kovács Teréz: Vidékfejlesztési politika. Budapest-Pécs: Dialóg Campus Kiadó, 2003. ISBN 963 9310 89 1 pp. 19-24

²² http://ec.europa.eu/agriculture/rurdev/index_hu.htm (letöltés dátuma: 2015.04.19.)

nyersanyag, emellett nyugalmat és természeti szépséget kínálnak. Az Európai Unió politikája azt hivatott biztosítani, hogy a területek megbirkózzanak a kihívásokkal és éljenek a lehetőségekkel. Az unió aktív vidékfejlesztési politikát folytat, segíti a vidéki térséget és az ott élő embereket egyaránt. Egyrészt mert a tagállamok közül sokan nem képesek egyedül finanszírozni a szükséges intézkedéseket, másrészt pedig a problémák többsége túlmutat egy-egy ország határán. A finanszírozás részben a központi, részben a tagállamok nemzeti és regionális költségvetéséből történik.²³

A vidékpolitika mai formájában egy hosszú tervezési és fejlesztési folyamat eredménye. Az Európai Unió 1995-ben kezdett el intenzíven foglalkozni a vidékfejlesztéssel, ekkor hozta létre a Vidéki Térségek Európai Kartáját, amely felhívta a figyelmet a vidéki térségek gazdasági szerepére. Kiemelt jelentőségű a mező- és erdőgazdaság, a halászat, a falusi turizmus és az üdülés. A mező- és erdőgazdaság magába foglalja a tájvédelmet, a tájgondozást, a természet védelmét, a biológiai sokféleség fenntartását. A karta előírja, hogy az unióhoz csatlakozó országoknak meg kell teremteniük azokat a feltételeket, amelyek a vidéki térséget a fent említett tevékenységekre alkalmassá teszik. E célok elérése érdekében az EU támogatásokat nyújt, melyeket rendeletek formájában tervidőszakokra hirdet meg, s bár korlátozzák az országok mozgásterét, felhasználásuk nem kötelező.²⁴

Napjainkban a vidékfejlesztés a Közös Agrárpolitika (továbbiakban: KAP) második pillére, amely folyamatosan növekvő, és közvetlen támogatásai révén segít az országoknak a felzárkózásban. A cél, hogy versenyképesebbé tegyék a mező- és erdőgazdaságot, szorosabbá tegyék a kapcsolatot a környezettel és javítsák az életminőséget. A KAP hat prioritásra összpontosít:

- tudásátadás és innováció a mezőgazdaságban, az erdészetben és a vidéki térségekben;
- a gazdaságok életképessége, valamennyi mezőgazdasági tevékenység versenyképessége, illetve az innovatív gazdálkodási technológiák előmozdítása;
- az élelmiszerlánc felépítése, beleértve a mezőgazdasági termékek feldolgozását és forgalmazását;
- a mezőgazdasághoz és az erdészethez kapcsolódó ökoszisztémák helyreállítása, megőrzése és javítása;

---

²³ http://ec.europa.eu/agriculture/rurdev/index_hu.htm (letöltés dátuma: 2015.04.19.)

²⁴ Dorgai László: A vidékfejlesztés támogatásának elvei és gyakorlata az Európai Unióban. In: Európai Tükör Műhelytanulmányok 88. Budapest: Miniszterelnöki Hivatal Integrációs Stratégiai Munkacsoportja, 2002. p.5-54.

- az erőforrás-hatékonyság előmozdítása és áttérés az alacsony szén-dioxid kibocsátású gazdaságra;
- a társadalmi befogadás előmozdítása, a szegénység csökkentése és a gazdasági fejlődés támogatása a vidéki térségekben.²⁵

Vidékfejlesztési politika 2007-2013:

Az Európai Unió 2007-2013-ig tartó vidékfejlesztési politikáját a folytonosság és a változás jellemzi. A program több intézkedést ajánl, amelyek segítségével alakítják ki a tagországok az integrált vidékfejlesztési stratégiájukat. A cél még mindig a vidéki területek fenntartható fejlődése, amelynek érdekében három fő területre összpontosít:

- a mezőgazdaság és az erdészet versenyképességének javítása;
- a termőföld-hasznosítása támogatása és a környezet minőségének javítása;
- az életminőség javítása és a gazdasági tevékenység diverzifikálásának ösztönzése.

A felsorolt célok alkotják a programok tematikus tengelyeit, amelyeket a LEADER tengely köt össze. A LEADER egy speciális eszköze a vidékfejlesztésnek, amely a projektjeit a helyiek összefogásával valósítja meg, így teremtve kapcsolatot a gazdasági és fejlesztési tevékenységek között. A támogatás odaítélésének fontos szempontja, hogy abban milyen innovatív fejlesztés jelenik meg.

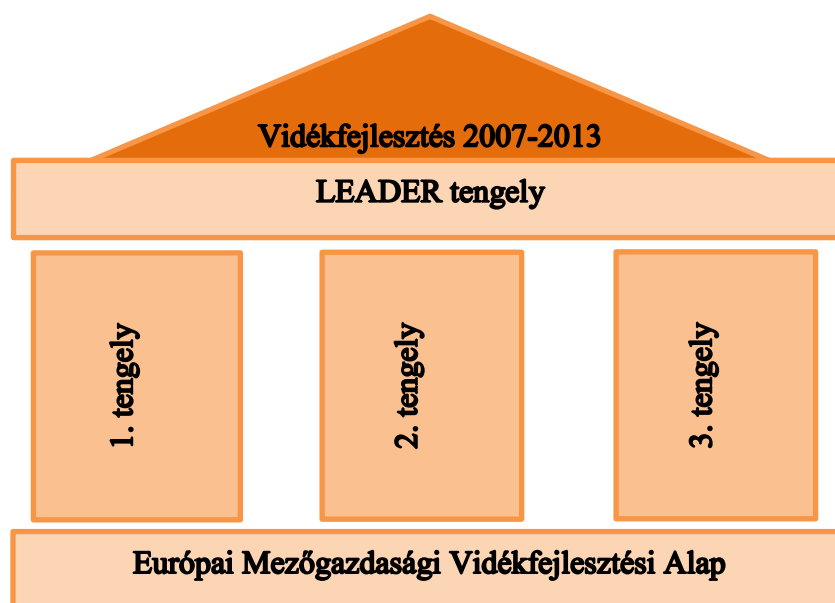
A fejlesztés irányulhat a térséget szimbolizáló új termék létrehozására, új eljárások alkalmazására, erőforrások újszerű összekapcsolására, új szervezeti forma létrehozására vagy kihasználatlan belső erőforrásokra való építkezésre. A vidékfejlesztési politika jelentős előzménnyel és tapasztalattal rendelkezik, melyeket igyekeztek minél jobban beépíteni a programokba. Az átfogó egyensúlyteremtés érdekében meghatározták az egyes tengelyekre jutó utófinanszírozás mértékét: az első tengelynél 10%, a másodikonál 25%, a harmadikonál 10% és a LEADER tengelynél ez az érték 5%.

---

²⁵ http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/hu/displayFtu.html?ftuId=FTU_5.2.6.html (Letöltés dátuma: 2015.04.08.)

3. ábra. Az EU 2007-2013-as vidékfejlesztési politikájának tengelyei

Forrás: <http://www.videkfejlesztes.net/oktatas/videkfejlesztesi-tananyag/videkpolitika-strukturalis-politika> (Letöltés dátuma:2015.04.08)

A tengelyekben rengeteg intézkedést előre meghatároztak, amelyek közül a tagállamok választhatják ki a számukra megfelelőt. A döntést az alapján hozzák meg, hogy melyek fontosak a saját vidékfejlesztésük szempontjából, és eredményezik a legnagyobb hozzáadott értéket. 2007. január 1-től új, egységes alap teremt összhangot a támogatások között: az Európai Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Alap (EMVA), amely az egységes szabályok által jelentősen egyszerűsíti a politika végrehajtását.²⁶

Vidékfejlesztési politika 2014-2020:

Az Európai Unió folyamatosan fejleszti politikáit, hogy az megfeleljen az új kihívásoknak. A 2014-2020 közötti időszakra vonatkozó költségvetésben az EMVA számára vidékfejlesztésre 85 milliárd eurót fordítanak. Az Európai Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Alapnak hozzá kell járulnia az Európa 2020 stratégia megvalósításához, azáltal, hogy előmozdítja a fenntartható vidékfejlesztést. A tagállamoknak partnerségi megállapodást kell aláírniuk, amely rögzíti a közös célokat és a célok érdekében felhasznált alapokat. 2014-től a tagállamoknak az uniós

²⁶ <http://www.videkfejlesztes.net/oktatas/videkfejlesztesi-tananyag/videkpolitika-strukturalis-politika/videkfejlesztesi-politika-2007-2013.html> (Letöltés dátuma:2015.04.08.)

vidékfejlesztési támogatások legalább 30%-át biogazdálkodáshoz, hátrányos természeti adottságú területekhez, termőföld-gazdálkodáshoz és az éghajlatváltozás elleni küzdelemhez kapcsolódó intézkedésekre kell fordítaniuk, míg a támogatások legalább 5%-át a LEADER programokban kell alkalmazniuk.²⁷

Az Európa 2020 stratégiával összhangban három hosszú távú célkitűzést határoztak meg:

- versenyképesebbé tenni a mezőgazdaságot,
- gondoskodni a társadalom természeti erőforrásokkal való gazdálkodásának fenntarthatóságáról,
- kiegyensúlyozott területfejlesztéssel kell megerősíteni a vidék életképességét.

Az új politika a 2007-2013-as vidékfejlesztési politika sok elemét változatlanul hagyja, összességében azonban rengeteg változást hoz:

- jobb stratégiai szemléletmódot vezet be,
- bővíti az intézkedések tartalmát,
- egyszerűsíti a szabályokat,
- szorosabb kapcsolatot alakít ki a többi uniós alappal.

A tagállamoknak a saját vidékfejlesztési programjaikban számszerűsített célokat, a szükséges intézkedéseket és a finanszírozás formáját előre kell meghatározniuk. A finanszírozást részben az EMVA biztosítja, részben tagállami forrásokból, néhol magánberuházásokból történik.²⁸

Az Európai Unió mind a 2007-2013-as, mind a 2014-2020-as költségvetési időszakában nagy hangsúlyt fektet a LEADER megközelítésre. Mint az alsó táblázatból látszik, a programot folyamatosan próbálják újítani, a hibákat, esetleges problémákat kiküszöbölni és a lehetőségeket bővíteni. A leglényegesebb változtatás, hogy 2014-től már nem csak az Európai Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Alap forrásait használhatják fel, hanem a program nyit a strukturális alapok felé, mellyel a koncepciót kívánják erősíteni.

---

²⁷ http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/hu/displayFtu.html?ftuId=FTU_5.2.6.html (Letöltés dátuma: 2015.04.08.)

²⁸ http://ec.europa.eu/agriculture/rural-development-2014-2020/index_hu.htm (Letöltés dátuma: 2015.04.08.)

3. táblázat. A LEADER program változásai

LEADER	
2007-2013	2014-2020
finanszírozási arány 5%	
társfinanszírozás 55-80%	társfinanszírozás 80-90%
EMVA forrásból valósul meg	más alapokból is finanszírozható
minden vidéki terület érintett	

Forrás: saját szerkesztés Dr. Maácz Miklós, (2012) Vidékfejlesztési politika 2014-2020.

Link:

<http://eu.kormany.hu/download/2/c5/40000/Ma%C3%A1cz%20Mikl%C3%B3s%20el%C5%91ad%C3%A1sa.pdf> (Letöltés dátuma: 2015.05.08.) alapján

3.2. ÚMVP tematikus tengelyei és célkitűzései

Az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program (ÚMVP) az Európai Unió 2007-2013 közötti költségvetési időszakára vonatkozó Nemzeti Vidékfejlesztési Program, amelynek tervezetét az Európai Bizottság 2007. szeptember 19-én fogadta el. A program keretein belül az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból 2007 és 2013 között mintegy 1300 milliárd forintnyi támogatás volt lehívható. A támogatások felhasználásának fő célja a versenyképesség javítására és a vidéki környezet megőrzésére irányuló beruházások. A program különböző támogatási jogcímeihez más-más településlisták tartoznak. A települések önkormányzatai, a bejegyzett vállalkozások, szervezetek és magánszemélyek nyújthatnak be kérelmet egy intézkedés vonatkozásában.²⁹

Az unió Európai Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Alapból finanszírozott támogatásokról szóló rendelete alapján a vidékfejlesztési programhoz stratégiai tervet kellett készíteni, amely a program kereteit és a célkitűzéseit határozza meg. Ezen célkitűzések:

- a mezőgazdasági és erdészeti szektor versenyképességének javítása, a termelési szerkezetváltás elősegítése;
- a versenyképesség feltételeinek megteremtése;
- a fenntartható gazdálkodás elősegítése;

²⁹ <http://www.umvp.eu/program> (Letöltés dátuma: 2015.04.08.)

- a foglalkoztatással és jövedelemmel kapcsolatos problémák megoldása, amellyel javul az életminőség;
- a helyi közösségek fejlesztése.

A fent említett elvek végrehajtása érdekében hozták létre az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program négy támogatási tengelyét:

ÚMVP I. tengely: A minőség és hozzáadott érték növelése s mező- és erdőgazdaságban, valamint az élelmiszer-feldolgozásban.

ÚMVP II. tengely: A földhasználat racionalizálása a környezeti és természeti értékek figyelembevételével.

ÚMVP III. tengely: A vidéki foglalkoztatás bővítése, a tevékenységek diverzifikálása.

ÚMVP IV. tengely: A helyi közösségek, LEADER.³⁰

A vidékfejlesztési program az ország egész területére vonatkozik, a NUTS 2-es szint minden régióját lefedi. Az EU regionális politikájának értelmében a konvergencia célkitűzés keretében jogosult régiók: Közép-Dunántúl, Nyugat-Dunántúl, Dél-Dunántúl, Észak-Magyarország, Észak-Alföld és Dél-Alföld. A Közép-Magyarországi régió GDP-je meghaladja az EU-25-ök átlagos GDP értékének 75 %-át, így bizottsági határozat alapján átmeneti és egyedi alapon jogosult támogatásra.³¹

Az ÚMVP I. tengelye a Mezőgazdasági és erdőszeti ágazat versenyképességének javítása. Célja a mezőgazdaság modernizációja minőségi változások által, amely megköveteli a gazdálkodóktól a szerkezeti változást és fejlesztést, amely összhangban van az Európai Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Alap célkitűzéseivel. A megújulás során a mezőgazdasági technika mellett a humán erőforrásra is nagy hangsúlyt kell fektetni és lehetőség van az infrastruktúra fejlesztésére is. Az intézkedések szoros összefüggésben vannak a Nemzeti Erdőprogram tervével - védelem, felhasználás, fejlesztés - ami szerint az erdőgazdálkodást, a fenntartható fejlődést szem előtt tartva kell folytatni. A program nemzeti szintű, ágazatok közötti kapcsolatot jelent, ahol az alábbi területeken kell fejlesztéseket végrehajtani:

- állami erdőgazdálkodás,
- magán-erdőgazdaság,
- erdőtelepítés és szerkezet átalakítás,

³⁰ http://eupalyazatiportal.hu/uj_magyarorszag_vidékfejlesztési_program_umvp_2007_2013/ (Letöltés dátuma: 2015.04.08.)

³¹ http://www.umvp.eu/files/umvp_program_teljes.pdf (Letöltés dátuma: 2015. 04.08.)

- területfejlesztés,
- természet- és erdővédelem,
- fenntartható vadgazdálkodás,
- racionális fahasznosítás,
- termelés és igazgatás.

4. ábra. ÚMVP I. tengelyének intézkedései

Kód	Az intézkedés megnevezése	Az 1698/2005/EK rendelet vonatkozó cikke	Hivatkozási szám az 1974/2006/EK rendelet II. számú mellékletében	A Programnak része-e az intézkedés
I. tengely: A mezőgazdasági és erdészeti ágazat versenyképességének javítása				
111	Szakképzés, információs tevékenység, innováció	21. és 52. cikk (c)	5.3.1.1.1.	✓
112	Fiatalkorú gazdák induló támogatása	22. cikk	5.3.1.1.2.	✓
113	Gazdaságátadási támogatás (korai nyugdíjazás)	20. cikk (a) (iii) és 23. cikk	5.3.1.1.3.	✓
114	Tanácsadó szolgáltatás igénybevétele	20. cikk (a) (iii) és 24. cikk	5.3.1.1.4.	✓
121	A mezőgazdasági üzemek korszerűsítése	20. cikk (b) (i) és 26. cikk	5.3.1.2.1.	✓
122	Az erdők gazdasági értékének javítása	20. cikk (b) (ii) és 27. cikk	5.3.1.2.2.	✓
123	A mezőgazdasági és erdészeti termékek érték növelése	20. cikk (b) (iii) és 28. cikk	5.3.1.2.3.	✓
126	A természeti katasztrófák által sújtott mezőgazdasági termelési potenciál helyreállítása és megfelelő megelőző intézkedések bevezetése	20. cikk (b) (vi)	5.3.1.2.6.	X
141	A szerkezetátalakítás alatt álló, félig önálló gazdaságok támogatása	34. cikk	5.3.1.4.1.	✓
142	Termelői csoportok létrehozásának támogatása	20. cikk (d) (ii) és 35. cikk	5.3.1.4.2.	✓

Forrás: Dr. Udvardy Péter: Agrár- és vidékfejlesztési stratégiák regionális alkalmazása 3, Új Magyarország Vidékfejlesztési Program. 2010.

[http://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/0027_AVF3/ch01s06.html] (Letöltés dátuma: 2015.04.08.)

Az ÚMVP II. tengelye a Környezet és vidék fejlesztése, e köré szerveződtek meg a racionális környezetvédelemhez kötődő intézkedések. A második tengelyen belül két csoportba szerveződnek az intézkedések. Az elsőbe az előírásokon túli költségek és az elmaradt jövedelem kompenzáció, míg a másodikba a földhasználat

tartozik. Az intézkedések a fenntarthatóság felé terelik a gazdálkodókat, hiszen a cél a környezetterhelés csökkentése, a vizek állapotának javítása, a biológiai sokféleség fennmaradása és az állati génkészletek megőrzése.

5. ábra. ÚMVP II. tengelyének intézkedései

Kód	Az intézkedés megnevezése	Az 1698/2005/EK rendelet vonatkozó cikke	Hivatkozási szám az 1974/2006/EK rendelet II. számú mellékletében	A Programnak része-e az intézkedés
II. tengely: A környezet és a vidék fejlesztése				
211	Kifizetések a hátrányos helyzetű, hegyvidékeken élő gazdálkodóknak	36. cikk (a) (i) és 37. cikk	5.3.2.1.1.	X
212	A hegyvidéki területeken kívüli hátrányos helyzetű területek mezőgazdasági termelőinek nyújtott kifizetések	36. cikk (a) (ii) és 37. cikk	5.3.2.1.2.	✓
213	Natura 2000 kifizetések és a 2000/60 EK Irányelvhez kapcsolódó kifizetések	36. cikk (a) (iii) és 38. cikk	5.3.2.1.3.	✓
214 (A)	Agrár-környezetgazdálkodási kifizetések	36. cikk (a) (iv) és 39. cikk	5.3.2.1.4.	✓
214 (B)	Genetikai erőforrások megőrzése	39. cikk (5)	5.3.2.1.4.	✓
216	Nem termelő beruházásoknak nyújtott támogatás	36. cikk (a) (iv) és 41. cikk	5.3.2.1.6.	✓
221	Mezőgazdasági földterület első erdősítése	43. cikk	5.3.2.2.1.	✓
222	agrár-erdészeti rendszerek első létrehozása mezőgazdasági földterületeken	44. cikk	5.3.2.2.2.	✓
223	Nem mezőgazdasági földterület első erdősítése	45. cikk	5.3.2.2.3.	✓
225	Erdő-környezetvédelmi kifizetések	47. cikk	5.3.2.2.5.	✓
226	Az erdészeti potenciál helyreállítása és megelőző intézkedések bevezetése	48. cikk	5.3.2.2.6.	✓
227	Nem termelő beruházásoknak nyújtott támogatás	49. cikk	5.3.2.2.7.	✓

Forrás: Dr. Udvardy Péter: Agrár- és vidékfejlesztési stratégiák regionális alkalmazása 3, Új Magyarország Vidékfejlesztési Program. 2010.

[http://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/0027_AVF3/ch01s06.html] (Letöltés dátuma: 2015.04.08.)

A tengelyen belüli fontosabb intézkedések az alábbiak:

- agrár-erdészeti rendszerek létrehozása,
- erdészeti potenciál helyreállítása,
- erdősítés,
- környezetvédelmi kifizetések,
- környezetgazdálkodási kifizetések,

- genetikai erőforrások megőrzése.

AZ ÚMVP III. tengelye a Vidéki élet minősége és a vidéki gazdaság diverzifikálása. Az intézkedések célja a vidéken élők életminőségének és jövedelemszerzési lehetőségeinek javítása munkahelyteremtő beruházások előmozdítása által. A fejlesztés során a vidéki vállalkozások komplexen érintettek, a műszaki fejlesztést, tanfolyamok elvégzését és szaktanácsadási szolgáltatás igénybevételét egyformán ösztönzik. A célja segíteni a magasabb hozzáadott értékű, magasabb színvonalú termékek és szolgáltatások előállítását és segíteni új vállalkozások létrehozását. A program támogatja a helyi költséghatékony megoldásokat, a kulturális és rekreációs lehetőségek bővítését, a vidéki örökség megőrzését és mindezek által az életminőség javítását. A településeken létrejött Helyi Vidékfejlesztési Közösségek segítik a fent említett célok megvalósulását azáltal, hogy kidolgozzák a helyi stratégiákat és segítik a fejlesztések beágyazódását.

6. ábra. ÚMVP III. tengelyének intézkedései

Kód	Az intézkedés megnevezése	Az 1698/2005/EK rendelet vonatkozó cikke	Hivatkozási szám az 1974/2006/EK rendelet II. számú mellékletében	A Programnak része-e az intézkedés
III. tengely: A vidéki élet minősége és a vidéki gazdaság diverzifikálása				
311	Nem mezőgazdasági tevékenységgé történő diverzifikálás	52. cikk (a) (i) és 53. cikk	5.3.3.1.1.	✓
312	Mikrovállalkozások létrehozásának és működtetésének támogatása	52. cikk (a) (ii) és 54. cikk	5.3.3.1.2.	✓
313	Turisztikai tevékenységek ösztönzése	52. cikk (a) (iii) és 55. cikk	5.3.3.1.3.	✓
321	A vidéki gazdaság és lakosság számára nyújtott alapszolgáltatások	52. cikk (b) (i) és 56. cikk	5.3.3.2.1.	✓
322	A falvak megújítása és fejlesztése	52. cikk (b) (ii)	5.3.3.2.2.	✓
323	A vidék örökségének védelme és fenntartható fejlesztése	52. cikk (b) (iii) és 57. cikk	5.3.3.2.3.	✓
323	A vidéki örökség megőrzése és fenntartható fejlesztése - Natura 2000 gazdálkodási tervek elkészítése	57. cikk (a)	5.3.3.2.3.	✓
331	Képzés és tájékoztatás	58. cikk	5.3.3.3.	✓
341	Készségek elsajátítása, ösztönzés és a helyi fejlesztési stratégiák kidolgozása és végrehajtása	52. cikk (d)	5.3.3.4.	✓

Forrás: Dr. Udvardy Péter: Agrár- és vidékfejlesztési stratégiák regionális alkalmazása 3, Új Magyarország Vidékfejlesztési Program. 2010.

[http://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/0027_AVF3/ch01s06.html] (Letöltés dátuma: 2015.04.08.)

A stratégiákban szereplő fontosabb intézkedések:

- falumegújítás,
- kulturális örökség védelme,
- mikrovállalkozások támogatása,
- turizmus erősítése,
- vidéki szolgáltatások fejlesztése.

Az ÚMVP IV. tengelye a helyi fejlesztés, vagyis a LEADER megközelítés megvalósítása. A program a 120 fő/km² alatti népsűrűségű vagy 10.000 főnél kevesebb lakosságú területekre terjed ki. A cél a helyi fejlesztési stratégiák alapján a vidéki erőforrások fenntartható és innovatív felhasználásának elősegítése, az érdekelttek közötti együttműködés kialakítása, a vidéki régiók életminőségének javítása munkahelyteremtéssel és képzésekkel. A LEADER program az előző három tematikus tengely programjait tudja támogatni, de leginkább a III. tengely céljait szolgálja. Helyi akciócsoportok létrehozását írja elő, amelyek kidolgozzák a fejlesztéshez szükséges stratégiát és a végrehajtandó intézkedéseket. Az akciócsoportok kiválasztják a megvalósítandó projekteket és ellenőrzik megfelelőségüket. A program nagy hangsúlyt fektet az együttműködésre, amely lehet térségek közötti (országban belüli) és nemzetközi (unió belüli vagy harmadik országgal történő), melyhez elengedhetetlen a hatékony szervezeti struktúra kialakítása. Az együttműködésben fontos szerepe van az információáramlásnak, a szaktudásnak és ezáltal a helyi akciócsoportok ösztönzésének. Ez többek között az alábbi elemeket tartalmazza:

- információszolgáltatás,
- emberi erőforrás fejlesztése,
- konfliktuskezelés,
- projektek létrehozása,
- együttműködések bátorítása,
- partnerek képzése,
- vezetők képzése,
- tanulmányok készítése,
- helyi akciócsoportok képviselése.³²

---

³² Dr. Udvardy Péter: Agrár- és vidékfejlesztési stratégiák regionális alkalmazása 3, Új Magyarország Vidékfejlesztési Program. 2010.
[http://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/0027_AVF3/ch01s06.html] (Letöltés dátuma: 2015.04.08.)

A 2014-2020-as költségvetési időszakra vonatkozó vidékfejlesztés során a kormány törekedni fog a források átláthatóságára és a hatékony elosztásra. Az Agrár- és Vidékfejlesztésért Felelős Államtitkárság létrehozása a garancia a vidéken élők aktív bevonására. A legfontosabb célkitűzés, hogy 2020-ig megerősödjenek a mikro-, kis- és középgazdaságok, ennek elérése érdekében pedig minél több magánszemélyt, vállalkozást és civil szervezetet kívánnak bevonni a programba. A LEADER program az új ciklusban is az egész országra kiterjed, a cél, hogy a támogatásokat közvetlenül a vidék és a hazai agrárvállalkozások kapják meg.³³

3.3. A LEADER programban bemutatása

Az első, ún. kísérleti LEADER program 1991-ben indult el, azzal a céllal, hogy a helyi csoportok együttműködését és az alulról jövő fejlesztési kezdeményezéseket támogassa. A LEADER I program 217 akciócsoportot aktivizált, akik támogatták a vidéki turizmus fejlesztését, a szolgáltatások bővítését és a vállalkozások korszerűsítését. A program annyira sikeres lett, hogy a következő LEADER II programba az előző időszakban elkülönített összeg több mint négyszeresét, 1,7 milliárd eurót juttattak. A célok nagyjából megegyeztek, de az innováció és a vidék aktivizálása nagyobb szerepet kapott. A 2000-2006 közötti költségvetési időszakban működtetett LEADER + program továbbra is kísérleti programként szolgált az új vidékfejlesztés teszteléséhez, azonban már minden vidéki térség jogosulttá vált a támogatásokra. 2013-ig az Európai Unió folyamatosan növelte a LEADER forrásait, a 27 tagállam 13,78 milliárd eurónyi támogatást kapott, melynek felhasználásáról a helyi akciócsoportok saját belátásuk szerint döntöttek. A kezdeményezés Magyarországon 2002-től szemlélet bevezetéssel és tapasztalatszerzéssel valósult meg. Összesen 12 vidékfejlesztési programot hajtottak végre, melyek keretében 270 projekt részesült támogatásban. 2004-ben a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium határozott a LEADER + program bevezetéséről, ennek keretében hazánkban 186 helyi akciócsoport jött létre, melyek 25 millió eurónyi támogatást kaptak az államtól és az uniótól. Az akciócsoportokról tudni érdemes, hogy mivel önkéntes alapon szerveződtek, nem feltétlenül egy-egy földrajzi térséget fednek le. A támogatási összeget az akciócsoportok tudták lehívni fejlesztési terv alapján meghirdetett pályázati felhívások révén. A projektek központi eleme a turizmusfejlesztés, az együttműködések fejlesztése, a vidéki

---

³³ <http://umvp.kormany.hu/sikerrel-zarult-a-videkfejlesztési-program-tarsadalmi-egyeztetese> (Letöltés dátuma: 2015.04.08.)

hagyományok védelme, a természet megóvása és a munkahelyteremtés volt. A program nagy sikerrel járt, ennek köszönhetően a LEADER + forrását 2007 és 2013 közötti időszakban az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program IV. tengelye megtízszerezte, hiszen 70 milliárd forintot fordíthattak fejlesztésre.³⁴

A LEADER hét kulcsszempontja a terület-alapú megközelítés, a helyi kezdeményezések, a partnerség és helyi akciócsoportok, az innováció, az integrált megközelítés, az együttműködés és a helyi finanszírozás. Ezek pozitív kölcsönhatásban vannak egymással és kiegészítik egymást.

1. Terület-alapú fejlesztés

A vidékfejlesztés célterületei a kisebb, homogén, gazdasági és társadalmi szempontból összefüggő térségek, amelyek ugyanolyan kulturális értékkel, hagyományokkal és közös szükségletekkel rendelkeznek. Az ilyen területek számára kidolgozott stratégiákban könnyebb deklarálni az erősségeket, gyengeségeket, a veszélyeket és lehetőségeket. Egyszerűbb meghatározni a szükséges fejlesztéseket, az annak végrehajtásához előírt intézkedéseket és a fenntartható fejlődéshez nélkülözhetetlen célokat.

2. Alulról építkező megközelítés

A LEADER programra ez a leginkább jellemző, hiszen csak alulról jövő kezdeményezést támogat. A lényege a helyi szereplők aktív bevonása a stratégiákkal kapcsolatos döntésekbe és a területileg fontos ügyekbe. A megvalósuló projektek a helyi lakosokon alapulnak, az ő igényeik valósulnak meg.

3. Háromoldalú partnerség: vállalkozói-, civil- és közszféra

A program jellemvonása, hogy a pályázó településeknek helyi akciócsoportot kell létrehozniuk. Ezen akciócsoportok egyesítik a vállalkozói-, civil- és közszférát, összegyűjtik és ösztönzik az emberi erőforrásokat. Az együttműködéssel, közös projektek segítségével összehozzák a helyi résztvevőket, így elérhető a gazdasági versenyképesség növekedéséhez szükséges kritikus tömeg.

---

³⁴ <http://www.umvp.eu/leader/a-leader-tortenete> (Letöltés dátuma: 2015.04.18.)

4. Innováció

Az innováció lényege a falusi és városi térségekben egy új termék, folyamat, szervezet vagy stratégia bevezetése. A vidéki térségeken az innovatív megoldások alkalmazása a kis népsűrűség, az alacsony infrastruktúra és a kevés szervezeti kapcsolat miatt sokkal nehezebb. A probléma megoldása a területek közötti információcserében rejlik, fontos a jó gyakorlat átadása, a másik oldalon a tapasztalat átvétele és a technológiák kiaknázása.

5. Integrált ágazatközi megközelítés

A LEADER nem egy ágazat fejlesztési programja, több ágazatra is kiterjed. A program több tevékenységet kezel együtt, ezért a helyi akciókat is úgy kell kezelni, mint egy összetartozó egészet.

6. Hálózati működés

A hálózati működés a tapasztalatok és módszerek cseréjét foglalja magába, kapcsolatot és összeköttetést alakít ki, nem csak hazai, de nemzetközi szinten is. Az eljárások és eredmények áramlanak az EU-n belül, a LEADER közösségek, vidéki térségek és egyéb szervezetek között egyaránt, függetlenül attól, hogy az érintettek LEADER kedvezményezettek-e.

7. Kooperáció

A kooperáció átlépi a hálózati működést, két különböző régió akciócsoportja és egy unión kívüli ország csoportja között feltételez együttműködést egy közös projekt felvállalására. Az együttműködés lehetőséget ad a tapasztalok és problémák megfelelő kezelésére és a felmerülő nehézségek kiaknázására.³⁵

---

³⁵ <http://www.umvp.eu/leader/mi-a-leader> (Letöltés dátuma: 2015.04.18.)

3.3.1. Projektgenerálás folyamata

„ A projektgenerálás lényege, hogy meghatározott földrajzi területen, meghatározott szereplőkkel együttműködve az adott terület és a szereplők által megvalósítható, az adott terület problémáira választ adó vagy/és fejlődését elősegítő fejlesztési lehetőségeket feltárja, ezeket a fejlesztési lehetőségeket egymással összehasonlítva elemezze, és kiválassza közülük azokat, amelyek leginkább megvalósításra érdemesek egy közösen megállapodott értékrend szerint. A projektgenerálás része a feltárt fejlesztési lehetőségek finanszírozhatóságának vizsgálata is, valamint a lehetőségek és a források egymásnak való megfeleltetése.”³⁶

A LEADER projektek generálására vonatkozó szabályozást az Irányító Hatóság nem határoz meg. A helyi akcióscsoportok a jól bevált módszereket és folyamatokat alkalmazzák. Az akcióscsoport munkatársai a projekt teljes időtartama során mentoráló tevékenységet végeznek, segítenek a pályázóknak az adatlapok kitöltésében. A projektgenerálás szoros összefüggésben van az akcióscsoportok által elkészített helyi fejlesztési stratégiával, hiszen az abban kidolgozott programok önmagukban is projektötleteket tartalmaznak. Projektet azonban bárki kezdeményezhet, a kezdeményező bármely érintett lehet.

A projektgenerálás főbb lépései:

- tájékoztatás, szükséges anyagok megjelentetése a médiában,
- a munkaszervezet dolgozója megkeresi a célcsoport tagjait,
- projektötletek és fejlesztési célok elősegítése, megfogalmazása, együttműködés kezdeményezése,
- szükséges adatlapok kitöltése, dokumentumok csatolása,
- projekt előkészítése döntésre.

A LEADER program csak a közösen kialakított projekteket támogatja, amelyek a sikeres együttműködésen alapszanak. Ez a fajta támogatási forma sokkal intenzívebb munkát igényel, viszont ez a hátrányos térségek megmozdításának egyetlen módja, ugyanis itt nélkülözhetetlen a személyes jelenlét.³⁷

---

³⁶ palyazat.gov.hu/download/3016/11_Projektgenerálás.pdf (Letöltés dátuma: 2015.05.05.)

³⁷ Dr. Finta István, (2013) Vidékpolitika, vidékfejlesztés –célok és eszközök. Link: www.mrtt.hu/vandorgyulesek/2013/plenaris/finta.ppt

3.3.2. Projektmegvalósítás feladatai

A projekt megvalósítása szakaszokra bontható a Projekt Ciklus Menedzsment módszere alapján. Ezek: definiálás, tervezés, végrehajtás és lezárás. A projekt kiinduló pontja az ötlet felmerülése, majd ennek a kidolgozása egy koncepcióban, melyben kijelölésre kerül a projektszervezet, majd projektterv készül. A tervezés szakasz lényege, hogy jól megtervezett projektet alakítsanak ki, hiszen az alacsonyabb kockázati szinttel rendelkeznek. A legfontosabb tevékenységek:

- projekt céljainak meghatározása,
- sikertényezők rögzítése,
- részletes projektterv készítése,
- projektszervezetek kialakítása,
- a projekt lebonyolításának meghatározása,
- a projektdokumentációs rend kialakítása,
- kockázatelemzés készítése,
- pénzügyi terv készítése,
- minőségbiztosítás terv készítése,
- kommunikációs terv készítése,
- monitoring.

A projektterv dokumentálása és jóváhagyása után elkezdődik a megvalósítás szakasza. A projektmegvalósítás szakaszai: a projekttevékenységek ütemezett végrehajtása, feltételek biztosítása, menedzselés, átadás, lezárás és értékelés.³⁸

---

³⁸ Lambertné Katona Mónika, Dr. Szatmári Ferenc: Projektmenedzsment. Budapest: Budapesti Gazdasági Főiskola, 2014. ISBN 978-963-7159-80-0. Link: <http://moodle.bgf.hu/mod/url/view.php?id=1918>

A térség három néprajzi tájegységet foglal magába: Órség, Göcsej és Hetés, középpontjában pedig az 1979-es évtől városi ranggal rendelkező Lenti áll. A térség ásványkincsekben szegény, főként a termálvíz és az agyag adta lehetőségeket tudja kihasználni. A termálvizet a Lenti termálfürdőben, az agyagot a Creaton Hungary Kft. tetőcserépgyárban és a fazekasok körében hasznosítják. A kistérség termőtalaja inkább állattartásra alkalmas, de a növénytermesztés kerül inkább előtérbe, ezen kívül nagyon sok szántó, legelő és erdő található. A város és környéke gazdag vízhálózattal, jó minőségű vízzel rendelkezik, az ország egyik legcsapadékosabb területe. A dombvidékeken előtérbe kerül a szőlőtermesztés, melyet elsősorban saját felhasználásra termelnek a gazdák. A zalai táj érintetlensége, a sok erdő, víz, mesterséges tavak, szőlősök, szántók és kulturális értékek számos lehetőséget adnak a bennük rejlő fejlesztéseknek. Ezen adottságok a meghatározóak a gazdaság és infrastruktúra kialakításában. A térségben a fő foglalkoztató Lenti Város Önkormányzata, az általuk fenntartott intézményekben és a közfoglalkoztatás keretében nyújtanak állást az aktív korú népességnek. Az iparon belül a gépipar, olajipar és a faipar a legjelentősebb, a faiparban az osztrák ADA Mőbel GmbH. novai bútorgyára, a lenti Németh-fa és a Zalaerdő Kft. a legnagyobb foglalkoztató. A gépiparban a csesztregi Femat-Hungária Kft és a szintén csesztregi Hoffmann-Carbon Kft. játszik jelentős szerepet. Az olajipar területén a fő foglalkoztató a lovászi Oiltech Kft.. Az ipari vállalkozások közül fontos kiemelni még a Creaton Hungary Kft.-t, amely a térségből mintegy 120 főt foglalkoztat. A szolgáltató szektor adja ki a térségi foglalkoztatottság jelentős részét, a Lenti Gyógyfürdő Kft. biztosítja a legtöbb munkahelyet az aktív korú népesség számára. Mindezek ellenére a térség a Nyugat-Dunántúli régió egyik leghátrányosabb helyzetű térsége a megyében, 51 településsel és 21 700 fővel (2009, KSH) rendelkezik. A szomszédos országok közelsége miatt azonban jóval egyszerűbb térségi együttműködést kialakítani a fejlesztés szempontjából.³⁹

4.1. A Lenti kistérség tevékenységének és stratégiai programjának bemutatása 2007-2013 közötti időszakban⁴⁰

A Lenti kistérség két különböző helyi akcióscsoporthoz tartozott: Órség Határok Nélkül Egyesület és Zala Zöld Szíve Egyesület.

---

³⁹ <http://www.lenti.hu/> (Letöltés dátuma: 2015.05.03.)

⁴⁰ Kapott forrás: „Hagyomány és Innováció” projektbemutató kiadvány

5. táblázat. Lenti kistérség települései (2008)

Lenti kistérség			
Helyi akciócsoporthoz	Települések	Lakosságszám (fő)	
		2008	2014
Őrség Határok Nélkül Egyesület	Alsószenzterzsébet	82	45
	Baglad	64	42
	Belsősárd	117	92
	Bödeháza	69	39
	Cesztreg	892	858
	Felsőszenzterzsébet	16	17
	Gáborjánháza	90	69
	Gosztola	45	57
	Kálócfa	195	155
	Kerkabarabás	303	270
	Kerkafalva	120	101
	Kerkakutas	151	113
	Kozmadombja	55	43
	Külsősárd	91	70
	Lendvadedes	36	28
	Lendvajakabfa	30	18
	Magyarföld	34	29
	Márokföld	46	43
	Nemesnép	136	114
	Pórszombat	348	289
	Pusztapáti	37	25
	Ramocsa	42	39
	Rédics	1007	897
	Resznek	341	294
	Szentgyörgyvölgy	471	413
	Szijártóháza	38	30
Szilvagy	221	188	
Zalabaksa	681	701	
Zalaszombatfa	54	47	

Zala Zöld Szíve Vidékfejlesztési Egyesület	Barlahida	167	112
	Csertalajos	40	27
	Csömödér	684	639
	Dobri	199	143
	Gutorfölda	1139	997
	Hernyék	102	95
	Iklódbördőce	333	279
	Kányavár	154	116
	Kerkateskánd	176	176
	Kissziget	196	182
	LENTI	8578	7908
	Lovászi	1271	1220
	Mikekarácsonyfa	310	276
	Nova	826	810
	Ortaháza	127	110
	Páka	1275	1154
	Pördefölda	68	57
	Szécsisziget	253	205
	Szentpéterfölda	164	126
	Tormafölda	422	324
Tornyiszentmiklós	676	593	
Zebecke	96	65	
Összesen	51	23068	20740

Forrás: saját szerkesztés a helyi vidékfejlesztési stratégiák és a KSH adatai alapján

Az Őrség Határok Nélkül Egyesület 2008-ban jött létre Őriszentpéteren, azzal a céllal, hogy elősegítse a térség fejlődését. A Lenti kistérség 29 települését fedte le, e települések a fenti táblázatból olvashatók ki. Az Új Magyarország Vidékfejlesztési program keretében volt lehetősége a kistérségnek a LEADER elveknek megfelelő fejlesztések megvalósítására. A program keretében az alábbiak támogatására volt lehetőség:

- rendezvények megvalósítása,
- rendezvények infrastruktúrájának beszerzése,

- kiállítások, látványműhelyek kialakítása,
- marketingeszközök beszerzése,
- védjegyek kidolgozása,
- polgárőrség, önkéntes tűzoltó egyesületek számára kis értékű eszközbeszerzés,
- közösségfejlesztési programok,
- fejlesztési tervek készítésére,
- vállalkozók számára helyi termékek előállításával kapcsolatos fejlesztésekre.

Az egyesület a Lenti kistérség 29 települését foglalta magába, ebből 13 település hátrányos helyzetű. A települések lakosság száma 5812 fő. Az egyesület mottója: megújulás, esély, fenntarthatóság. A térség legfőbb problémái:

- a lakosság elöregedése,
- népesség folyamatos csökkenése,
- fiatalok elvándorlása,
- a helyi munkalehetőség hiánya,
- magas munkanélküliségi ráta,
- közterületek és épületek lepusztultsága,
- közösségi élet hiánya,
- rossz tömegközlekedés,
- vállalkozások hiánya,
- felújításra szoruló úthálózat,
- épített környezet lepusztultsága,
- hagyományos falusi életforma elhanyagolása,
- az önkormányzatok forráshiánya,
- a fejlesztésekre kevés a lehetőség,
- a települések előnyei kihasználatlanok.

Fő fejlesztési prioritások:

1. Helyi életminőség fejlesztése,
  - alapszolgáltatások fejlesztése,
  - kulturális és szabadidős szolgáltatások fejlesztése.
2. Helyi turizmus fejlesztése,
  - természeti látványosságok fejlesztése,
  - kulturális fejlesztés,
  - szabadidős szolgáltatások fejlesztése,

- bor és gasztronómia fejlesztése.
3. Helyi vállalkozások fejlesztése,
    - innováció támogatása,
    - helyi termékek promóciója,
    - helyi szolgáltatások minőségének javítása.
  4. Helyi értékek megőrzése,
    - épített környezet védelme és fejlesztése,
    - kulturális értékek megőrzése,
    - természeti örökségek megőrzése.
  5. Humán erőforrás fejlesztése,
    - szakmai tudás fejlesztése,
    - általános tudás fejlesztése.
  6. Helyi mezőgazdaság fejlesztése,
    - helyi gyümölcsstermelés fejlesztése,
    - helyi hús és tejtermelés fejlesztése,
    - helyi termékek piacra jutásának támogatása,
    - faipar támogatása,
    - mezőgazdasági termékek feldolgozásának támogatása.

A stratégia célja a térség fejlesztése, amelyet a meglévő erőforrások, kulturális értékek és humán erőforrások komplex fejlesztésével érhetnek el. Az esélyegyenlőség megteremtése a stratégia alapvető célkitűzése, amelyhez tevékenységek fogalmazódnak meg. A cél egy olyan térség kialakítása, amely mintául szolgálhat a hátrányos helyzetűek esélyegyenlőségének megteremtésében. Komplex fejlesztések:

- Szennyvízhálózat fejlesztése: természet közeli szennyvíztisztítás, szennyvízkezelési rendszerek kiépítése, meglévő rendszerhez való csatlakozás megoldása. Forrás: NYDOP⁴¹.
- Helyi termékek iránti kereslet fokozódik, de azok nehezen jutnak el a fogyasztókhoz: a termékek értékesítését lehetővé tevő piacok kiépítése a megfelelő infrastruktúrával, ezáltal tovább nő a kereslet. Forrás: ÚMVP.
- Leromlott állapotú épületek felújítása: környezeti örökség megőrzése céljából közösségi terek fejlesztése, épületek, épületrészek felújítása, amelyek helyet adnak a közösségi programok kialakításához. Forrás: ÚMVP.

---

⁴¹ NYDOP: Nyugat-Dunántúli Operatív Program

- Parkok és zöld területek fejlesztése: a környezetbe illő módon történő felújításuk, játszó és pihenőterek kialakítása, amely ösztönzi a közösségi élet intenzívebbé válását, a települési arculat javítását. Forrás: ÚMVP.
- Természeti értékek, turistaútvonalak megőrzése: a szükséges információs táblarendszer kiépítése, témaparkok, kilátók, pihenőhelyek infrastrukturális fejlesztése. Forrás: NYDOP.
- Turizmus fejlesztése: helyi szállásadók támogatása, új szálláshelyek létrehozása, szolgáltatások bővítése, turisztikai fejlesztés a korcsoportoknak megfelelően. Forrás: ÚMVP.
- Kulturális értékek megőrzése: a hagyományokat bemutató gyűjtemények, kiállítások kialakítása, amelyek a helyi értékeket mutatják be, illetve lehetőség nyílik a mesterségek kipróbálására. Forrás: ÚMVP.
- Helyi hagyományokra épülő rendezvények szervezése: Őrségi Tökfesztivál, Fazekasnapok, Hetés Vendégül lát. Egy koordinált rendezvényinfrastruktúra kialakítása, sátrak, pavilonok, színpadok, berendezések beszerzése. Forrás: ÚMVP.
- Mikro- és kisvállalkozások fejlesztése: főként mezőgazdaság, gépgyártás és faipar területén. Forrás: GOP⁴².
- „Hagyományok Útja” projekt: a kézműves vállalkozások látványműhelyekké alakítása, ahol a tevékenység bemutatására és kipróbálására van lehetőség, az ehhez szükséges eszközök beszerzése. Tematikus túraútvonalak, pihenőhelyek és információs pontok kialakítása. A projekt kapcsolódik a LEADER programhoz. Forrás: ÚMVP.
- Munkahelyteremtés: promóciós anyag létrehozása, amely a térséget gazdasági szempontból mutatja be, célja a figyelemfelkeltés. Szakmai képzések és tanfolyamok szervezése a tudás megszerzése érdekében. Forrás: ÚMVP.⁴³

A Zala Zöld Szíve Vidékfejlesztési Egyesület a letenyei, részben lenti és kis mértékben a zalaegerszegi kistérséget fedte le. A települések jellemzően aprófalvak, községek, kistérségi központjai Letenye és Lenti. A települések a szlovén és a horvát határ mentén található, ami hosszú évekig elszigetelte a térséget és ezáltal visszaszorította a fejlődést. Az egyesület a Lenti kistérség 22 települését foglalta

⁴² GOP: Gazdaságfejlesztési Operatív Program

⁴³ http://www.orsegetnet.hu/helyi_vidékf_strat.htm (Letöltés dátuma: 2015.05.08.)

magába, ebből 11 település hátrányos helyzetű. A települések lakosság száma 17256 fő, a népesség nagy arányban a lefedett térség egyetlen városában, Lentiben él. A térség fő problémái:

- kiöregedő lakosság,
- munkahely hiánya,
- befektetők hiánya,
- rossz tömegközlekedés,
- közösségi épületek fenntartásának nehézségei,
- alacsony kereset,
- fiatalok elvándorlása,
- turizmus hiánya,
- házak elértéktelenedése,
- szolgáltatások csökkenése,
- helyi önkormányzatok tőkehiánya,
- közösségi erő hiánya,
- felújításra szoruló intézmények,
- magas teherforgalom,
- szegénység,
- vállalkozások hiánya,
- kevés fejlesztési lehetőség,
- belvízveszély.

Fő fejlesztési prioritások:

1. „Lépésváltó gazdaság – árnyékból fénybe” Helyi gazdaság- és vállalkozásfejlesztés:
  - piacra jutás javítása,
  - helyi termékfejlesztés,
  - vállalkozói infrastruktúra fejlesztése,
  - energiahatékonyság fejlesztése.
2. „Itt akarunk élni – az otthon adó vidék” A helyi életminőség fejlesztése:
  - helyi közösségfejlesztés,
  - települések szerkezeti megújítása,
  - infrastruktúra fejlesztése.
3. „Kezet nyújtva” Helyi esélyegyenlőségi fejlesztések:

- szociális foglalkoztatás, programok és szervezetfejlesztés,
  - helyi szociális ellátórendszer fejlesztése.
4. „Erdeink öröksége – jövőnk kincsei” A helyi örökség megőrzése, fejlesztése:
- helyi társadalmi örökség megőrzése,
  - helyi épített örökség fejlesztése,
  - természeti értékek megőrzése, fejlesztése.
5. „Százszorszép – a vendégváró Zöldország” Helyi turizmusfejlesztés:
- turisztikai termékfejlesztés,
  - turistafogadás feltételeinek javítása,
  - gazdaságélénkítő turisztikai marketingfejlesztés.
6. „Az értékes ember” Helyi humánerőforrás fejlesztés:
- tudásközpontok a fejlesztésben,
  - „Élet Iskolája” program,
  - képzési és átképzési programok.
7. „Több nyelven sorsközösségben” Nemzetközi kapcsolatok fejlesztése:
- határon átnyúló kapcsolatok fejlesztése,
  - testvértelepülési, szervezeti kapcsolatok fejlesztése.

A stratégia készítését alapos helyzetfeltárás előzte meg. A háttéranyagok, tájékoztató fórumok, személyes találkozók révén kerültek véglegesítésre a stratégia legfőbb prioritásai és intézkedései. Komplex fejlesztések:

- Mezőgazdasági üzemek fejlesztése: technikai, technológiai fejlesztések, költség- és energiahatékony gépek beszerzése, öntözéses gazdálkodás szélesebb alkalmazása. Forrás: ÚMVP.
- Vállalkozások fejlesztése: új mikrovállalkozások létrehozása, már meglévők fejlesztése, műszaki-technológiai fejlesztések, versenyképesség javítása. Forrás: ÚMVP.
- Fűtésrendszerek korszerűsítése: földhő hasznosító és biomassza kazánok beszerzésének elősegítése, megújuló energiát hasznosító parkok létrehozása. Forrás: KEOP⁴⁴.
- Szőlő- és bortermelés javítása: szükséges infrastruktúra megteremtése, látványpincék és borkóstolók kialakítása, vendéglátás megteremtése. Forrás: ÚMVP.

---

⁴⁴ KEOP: Környezet és Energia Operatív Program

- Községi terek fejlesztése: új balesetmentes játszóterek építése, már meglévők korszerűsítése, faluképet meghatározó épületek felújítása, közparkok és pihenőhelyek létesítése és a meglévők fejlesztése. Forrás: ÚMVP.
- Helyi őstermelők támogatása: kapacitásuk bővítése, az eladáshoz szükséges piac megteremtése, szükséges eszközök beszerzése. Forrás: ÚMVP.
- Helyi értékek megőrzése: értékek felmérése és adatbázisba foglalása, fejlesztések megvalósítása, értékes épületek védelme, a népi kézművességeknek bemutatóhelyek kialakítása. Forrás: ÚMVP.
- Turizmus fejlesztése: termálfürdők szolgáltatásainak bővítése és javítása, új fedett medencék építése, szálláshelyek bővítése. Forrás: NYDOP⁴⁵.

A program keretében megvalósított fejlesztések eredményeképpen 10 éves időtávban a munkanélküliség tartósan 10 % alá esik. A hely vállalkozások száma 3-4%-kal nő, a lakosság jövedelme 10%-kal emelkedik. A helyi közösségek megerősödnek és a szociálisan hátrányos helyzetű lakosság száma 10%-kal csökken. Kialakul és jelentős gazdasági ágga fejlődik a térségturizmus.⁴⁶

4.2. A választott pályázat bemutatása

A kistérségfejlesztés folyamatát egy konkrét LEADER forrásból megvalósult projekten szeretném bemutatni, az általam választott pályázat címe: „Hagyomány és innováció” – A helyi termékekre építő turizmusfejlesztés Zalában és Erdélyben. A projekt négy helyi akciócsoport területén valósult meg: Órség Határok Nélkül Egyesület, Zala Zöld Szíve Vidékfejlesztési Egyesület, Innovatív Dél-Zala Vidékfejlesztési Egyesület és Közép-Zala Gyöngyszemei Vidékfejlesztési Közhasznú Egyesület. A projekt a Zala Zöld Szíve Vidékfejlesztési Egyesület területén működő „Civilkurázi” Lenti Civilszervezeteiért és Sportjáért Közalapítvány és az erdélyi „Asociația Târnavă Mică Bălăușeri-Sărățeni” „Kis-Küküllő Balavásár-Sóvárád” Egyesület, helyi vidékfejlesztési közösség együttműködésével valósult meg 2014. május 1. és 2015. március 31. között. A partnerszervezete a Zala Zöld Szíve Vidékfejlesztési Egyesület volt. Mindkét helyi vidékfejlesztési közösség területe jelentős tájelemekkel és hagyományokkal rendelkezik, ezen értékek bemutatása volt a cél, a turizmus segítségével. A projekt még a 2007-2013-as időszak forrásaiból került támogatásra,

⁴⁵ NYDOP: Nyugat-Dunántúli Regionális Program

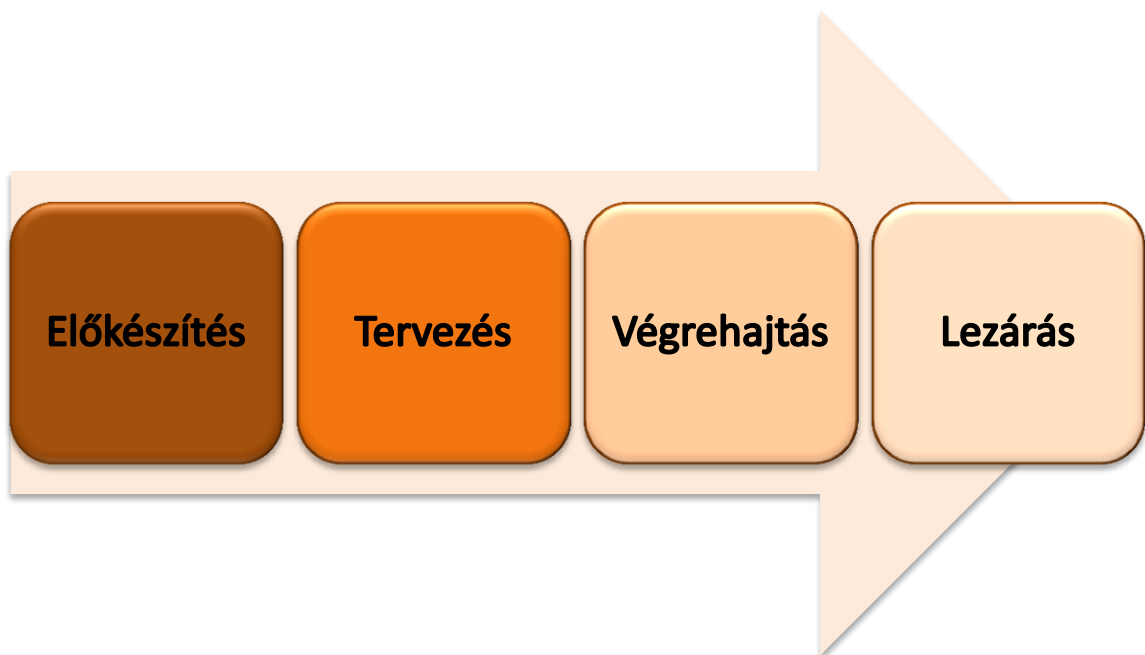
⁴⁶ <http://www.zszs.hu/> (Letöltés dátuma: 2015.05.08.)

azonban az időszak végén a közigazgatási felosztások megváltoztak. A létrejövő járások nem fedték le a kistérségek területét, nem ugyanazokból a településekből álltak. Míg a Lenti kistérség 51 településből állt, a járás már csak 48-ból, hiszen Gutorföldre, Szentpéterföldre és Csertalakos a zalaegerszegi járáshoz került.

4.3. A pályázat megvalósulásának elemzése projekt-életciklus módszer alkalmazásával

A projektek specifikus megközelítésében a projektek életciklusát kell vizsgálni, az egymás után következő és egymásra épülő folyamatokat.

8. ábra. Projekt-életciklus szakaszai

Forrás: saját szerkesztés Lambertné Katona Mónika, Dr. Szatmári Ferenc: Projektmenedzsment. Budapest: Budapesti Gazdasági Főiskola, 2014. ISBN 978-963-7159-80-0. Link: <http://moodle.bgf.hu/mod/url/view.php?id=1918> alapján

Az **előkészítés** fő lépései a koncepcióalkotás és a megvalósíthatósági tanulmány elkészítése. A koncepció megalkotása mögött fontos gazdasági szükségszerűség állt. Mint az a helyi vidékfejlesztési stratégiáknál bemutatásra került a térségben egyértelmű fejlesztési cél volt a helyi értékek megőrzése és a helyi termékek piacra juttatása és a

helyi szolgáltatások bővítése. A koncepció elkészülését követően a megvalósíthatósági tanulmányt kellett kidolgozni, amelynek elfogadtatásával lehetett kiírni a pályázatot.

A megvalósíthatósági tanulmány tartalma:

- Koordináló LEADER HACS: „Civilkurázi” Lenti Civil Szervezeteiért és Sportjáért Közalapítvány.
- Partner LEADER HACS: Zala Zöld Szíve Vidékfejlesztési Egyesület és „Asociația Târnava Mică Bălașeri-Sărățeni” „Kis-Küküllő Balavásár-Sóvárad” Egyesület.
- Az együttműködési projekt céljai, várt eredmények és a térséghez való illeszkedés: A várt eredmények:
  - 10 db új 1 napos turisztikai termékcsomag kidolgozása,
  - Helyi Értékek Háza kialakítása és működtetése Lentiben,
  - Termékismeret, tapasztalatcsere, rendezvények szervezésével,
  - helyi kézműves vásár rendezése,
  - népszerűsítés: kisfilm, kiadvány, helyi gasztronómiát tartalmazó szakácskönyv.
- Helyi partnerek bemutatása, szükségesség indoklása.
- A projekt közvetett kedvezményezettjeinek ismertetése: Zala Zöld Szíve HACS 53 települése, erdélyi partner 8 települése és a helyi lakosság, kb 45.000 fő. Helyi termelők, vendéglátók és szállásadók, civil szervezetek.
- A projekt várható hatásai: A Helyi Értékek Háza kialakításával a termék-utak rövidülése, ezzel csökkentve a környezeti terhelést. A turisztikai csomagokkal együttműködés alakul ki a magyar és erdélyi termelők között, a kiadványok pedig elősegítik a helyi termékek ismertségének növekedését.
- A projekt főbb tevékenységei:
  1. Helyi termékekre új turisztikai termékcsomag kidolgozása
  2. Hagyományokat, a helyi termékeket bemutató kiállítóhely kialakítása
  3. Hagyományos helyi termékek új formáinak kialakítása, termék-innováció
  4. A közös hagyományokra építő, de fejlődéstörténetében eltérő székelyföldi és zalai gasztronómiai kínálat megismertetése a partnerség területén
  5. Adott térség helyi termékeinek, termelőinek, turisztikai kínálatának egységes, komplex megjelenítése térségen kívül és nemzetközi szinten
  6. A népszerűsítő kiadványozás

7. Projektmenedzsment

- A projekt megvalósítása eredményeként létrejövő fejlesztések tulajdoni viszonyainak és a pénzügyi fenntarthatóság bemutatása.

A partnerségi egyeztetéseket követően 2013 novemberében nyújtották be a pályázatot, melynek döntését 2014 márciusában hozták meg. Ezt követően májusban kezdődött el a projekt megvalósítása.

A **tervezés** szakaszában kellett meghatározni a célokat, a projektvezetőt és külső vállalkozókat kiválasztani, valamint beütemezni a tevékenységeket és erőforrásokat. A koordinátor szerepét vállaló „Civilkurázi” Lenti Civilszervezeteiért és Sportjáért Közalapítvány célja a kulturális örökség megóvása és a közösségi tér biztosítása. A szervezet éves szinten 5-7 városi hagyományápoló rendezvény szervezésében működik közre. Koordinálja Lenti civil szervezeteinek munkáját, folyamatosan kapcsolatot tart a település és vonzáskörzetének kézműveseivel. Az erdélyi partner a „Kis-Küküllő Balavásár-Sóvárad” Egyesület „Asociația Târnava Mică Bălăușeri-Sărățeni”, régiója hét erdélyi községet és egy várost ölel fel. Helyi Vidékfejlesztési Stratégiájuk fontos eleme a vidéki gazdaság támogatása, a kulturális értékek, hagyományok és a környezet védelme, megőrzése.

A pályázattalról fontos tudni, hogy rendeleti úton történt: 99/2012. (IX. 25.) VM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a LEADER Európai Unió belüli és harmadik országbeli területekkel való nemzetközi együttműködés végrehajtásához 2012-től nyújtandó támogatások részletes feltételeiről. A projekt hosszú távú célja a helyi termék-előállítás és a turizmus fejlesztése. Rövidtávú céljaik:

- Helyi élelmiszerekre és kézműves termékekre alapozva új turisztikai termékcsomagok kidolgozása.
- Lentiben, meglévő épületben a hagyományokat, a helyi termékeket bemutató kiállítóhely kialakítása.
- Közös alkotóműhelyben a hagyományos helyi termékek új formáinak kialakítása, termék-innovációk megvalósítása.
- A közös hagyományokra építő gasztronómiai kínálat megismertetése a partnerség területén.
- Adott térség helyi termékeinek, termelőinek, turisztikai kínálatának egységes, komplex megjelenítése térségen kívül és nemzetközi területen.

A **végrehajtási fázis** az tervek megvalósításáról és a tevékenységek irányításáról szól. A folyamat során elkészült intézkedések:

Helyi Értékek Háza

A város meghatározó épülete egykor helyőrségi őrszolgálatnak és óvodának adott helyet, az épületnél az 1980-as évektől rendszeresen szerveztek Faszobrász Szimpóziumokat. Az utolsó időszakban művészeti iskola működött benne, a létesítmény állapota azonban jelentősen leromlott. Az állapotfelmérést követően komplex terv készült az épület megújítására. Legfontosabb feladatként a talajvíz elleni fal- és padlószigetelést, a tetőfedés megújítását, valamint a nyílászárók cseréjét határozták meg. 2014. július – 2014. november között emellett megtörtént a fűtés-, villamos- és vízhálózat teljes körű felújítása, a burkolatok cseréje, vizesblokkok kialakítása, a homlokzat felújítása és a festés elvégzése is és megvalósult az épület akadálymentesítése. Az épület felújításával létrejött a hagyományokat és helyi termékeket bemutató kiállítóhely és műhely.

Hagyományátadó alkotóműhely

A 2014 augusztusában szervezett alkotótáborban Erdélyből és Zala megyéből érkezett kézművesek dolgoztak együtt, készítettek közös alkotásokat. A résztvevők több terület technikáját is ötvözték, így fa-szövet, csuhé-fűz vessző kombinálásával is készültek munkadarabok. Az erdélyi alkotók a szalma-, csuhéfonás és a korsótök díszítésének technikája mellett a térségükre jellemző szövés motívumvilágát mutatták be. A Lentiből és környező térségből érkező kézművesek pedig hagyományos és modern technikákkal foglalkoztak: nemezeléstől kezdve a csipkeverésen át a harisnyavirág készítésig.

Középpontban a helyi termékek és a helyi értékek

Az általam kielemezett projekt egyik legfontosabb célja a két térség közötti kapcsolat erősítése, a kézművesség, helyi termék előállítás ismeretanyagának, a hagyományoknak a megosztása és a helyi értékek népszerűsítése. A szükséges intézkedések egymásra épülnek és összekapcsolódnak.

Turisztikai termékcsomagok kialakítása

A Zala Zöld Szíve helyi vidékfejlesztési közösség helyi értékeinek, termékeinek és kézművességének sokszínűsége tükröződik a térségben kialakított 10 db helyi termékcsomag anyagában, amelyek 1-1 napos programjavaslatot tartalmaznak a térségbe érkezők számára. A programok a szöttes készítés, kosárfonás, fazekasság mellett a helyi élelmiszer előállításokat és termékeiket is bemutatják, a résztvevőknek pedig lehetőséget teremtenek a helyi ízek, illatok és élmények megismerésére.

Barangolás a Kerka- és Mura-mentén

A termékcsomagokat egy napos, élményszerű tanulmányúton mutatták be a térségben dolgozó idegenforgalmi szolgáltatók, turisztikai információs pontok képviselői, rendezvényszervezők, helyi termék előállítók, kézművesek részére 2014. november végén. A bemutatókon kézműves műhelyekbe, helyi terméket előállító gazdaságokba látogattak el és szakmai vezetéssel egybekötve megismertették a térség látnivalóit.

Zalai „Öko-Rally” újságírókkal

Az ország több pontjáról érkezett sajtóképviselők vettek részt a két napos Zalai „Öko-Rally” programon 2014. november 20-21-én. A térségben töltött idő alatt a kosár- és csuhéfonást, a hetési szóttes, valamint a grillázstorta készítést ismerhették meg, látogatást tettek a Lenti Termelői Piacon és a Lenti-hegyen található helyi termékboltban, borkóstolón és tökmagolaj bemutatón. A Kerka- és Mura-mente térségének értékeiről, az itt szerzett tapasztalatokról a résztvevők sajtócikkekben számoltak be.

Erdélyi tanulmányút

Erdély, azon belül is a Kis-Küküllő völgye mentén elhelyezkedő települések régi hagyományokat őrző kézműves tevékenységeit, helyi termékeit és látnivalóit ismerhette meg a Lentiből és térségéből utazó 15 fős csoport 2014. november 9-12. között. Bözöd, Bözödújfalú, Erdőszentgyörgy, Kibéd, Kelementelke, Székelyvécke települések közösségével, kézműveseivel találkoztak a négy nap alatt, kalákában nyerhettek bepillantást mesterségük rejtelseibe és meséltek értékeik őrzéséről. Megtekintették az „elárasztott falu” emlékhelyet, a közösségek összetartó erejét, a hagyományos patkolókovács műhelyét és a Székelyvécke kálvária dombját, ahol egy-egy megmentett székely kapu jelzi a különböző stációkat.

Zalai lakodalmas konyhát bemutató kisfilm

A gasztronómiai kínálat megismertetésére kisfilmet készítettek a hagyományos zalai lakodalom elemeinek bemutatásával. Az ünnep előkészítéseként a régi hagyományos disznóvágás mozzanatait tárták a nézők elé. A lánykikéréstől a menyasszony öltöztetésén át a lakodalom minden mozzanatát nyomon követhették a 20 perces anyagban. A Kerka Táncegyüttes hagyományőrző csoportja a régi hagyományos játékokat és énekeket élőzenés kísérettel mutatta be, amely megidézi a régi falusi lakodalmak hangulatát.

Kiadványok

A projekt céljait, tevékenységeit ismertetik a tematikus kiadványok, amelyek a zalai és erdélyi helyi termelőkről, kézművesekről, a két térség közös hagyományokra építő, de fejlődéstörténetében eltérő székelyföldi és zalai gasztronómiai kínálatáról szólnak, valamint átfogó képet adnak elért eredményeinkről. Helyi termelői katalógusunkban 100 helyi termelő és kézműves tevékenységét, termékeit mutatták be képekkel illusztrálva magyar, angol és román nyelven. „Ízelítő a zalai és erdélyi konyhából” című kiadványban pedig 80 jellegzetes helyi étel receptje olvasható. Az egyszerű receptek a leírások alapján könnyen elkészíthetők és megidézik Zala megye és az erdélyi Kis-Küküllő ízeit.

A **lezárás** tartalmazza a projekt elszámolását és műszaki befejezését, az átadást és a kiértékelést. Az elszámolás dokumentumai:

- LEADER nemzetközi együttműködés kifizetési kérelem ellenőrzési lista,
- nyilatkozat az építési műszaki ellenőr ellenjegyzésével,
- kifizetési kérelemhez csatolandó dokumentumok projektmenedzsment elszámolásával kapcsolatban,
- nyilatkozat közbeszerzési eljárás lefolytatásáról.

5. Összegzés

Szakedolgozatom végére érkeve elérkezett az idő, hogy röviden összefoglaljam a legfontosabb dolgokat, levonjam a következtetéseket és megpróbáljak javaslatot tenni a jövőbeni célokhoz.

Az Európai Unióhoz való csatlakozásunk óta Magyarországon számos fejlesztés ment végbe, a legtöbb uniós támogatások igénybevételével. A vidék és így az ott lévő kistérségek rohamosan fejlődnek, de legtöbbször a pályázatok nem ott hatnak, ahol az a leginkább szükséges lenne. A táj, a környezet szépsége, a hagyományok s a helyi kultúra elengedhetetlen kelléke a vidéki életnek, de ez a legfőbb problémákat nem feltétlen oldja meg: a munkanélküliséget, az elöregedő társadalmat és a kihasználatlan erőforrásokat.

Az unió lakosságának több mint fele él vidéki területeken, épp ezért fontos annyira a kistérségek helye és szerepe. Nélkülözhetetlen egy olyan politika kialakítása, amely e vidéki területek fejlesztését célozza meg. Az EU épp ezért egyre nagyobb hangsúlyt fektet a vidékfejlesztésre, az ott élő emberek életminőségének javítására. A vidékfejlesztés négy tengelye foglalja magába azokat az intézkedéseket és prioritásokat, amelyek nélkülözhetetlenek a fejlődés elérése érdekében. A 2007-2013 közötti időszakban számos intézkedést valósítottak meg nem csak hazai, de nemzetközi szinten is. Ebben a fejlődésben elengedhetetlen az együttműködés és a partnerség. Nagyon nagy szükség van a helyi lakosság, a vállalkozói- és a civil szféra összefogására. A fejlődésért azonban tenni is kell, nem csak várni a csodára.

A LEADER program sikerességét mi sem bizonyítja jobban, mint hogy az előző program forrását az ÚMVP IV. tengelye megtízszerezte és így több mint 70 milliárdnyi forintot fordíthattak a fejlesztésekre. a sikeressége az alulról jövő kezdeményezésben rejlik, hiszen a helyi lakosság igényeire épít. Ezek az emberek és a települések, ahol élnek összefognak és az együttműködésük által sikerül megvalósítaniuk saját élőhelyük előrehaladását, hiszen náluk jobban senki nem ismeri azt a tájat.

A szakdolgozatom második felében a Lenti kistérség helyzetéről próbáltam egy átfogó képet adni, kiemelve a problémákat és a lehetőségeket. Átnéztem a rendelkezésre álló dokumentumokat és tájékoztam a fejlesztésekről. Az általam vizsgált térség népessége folyamatosan öregszik, emiatt számos problémával kell megküzdeniük az ott élőknek. A tartósan alacsony termelékenység és a magas munkanélküliség a legfokozottabb probléma, amely meghatározza a térség társadalmi összetételét. A Lenti

térség turisztikai adottságokkal bőven rendelkezik, rengeteg ötlet merül fel a fejlesztésekre vonatkozóan. A jövőkép egyértelműen a turizmusra fókuszál, ami által a térség kiemelkedővé és turisztikailag vonzóvá válna. A legtöbb apró településen azonban az önkormányzatoknak még a saját fenntartásuk is problémát okoz és ez sok esetben lehetetlenné teszi, hogy a szükséges fejlesztések megvalósuljanak. A pályázati anyagok elkészítéséhez szükséges anyagi források megteremtése így nehézséget okoz. A térség fejlődik és halad magához mérten, de lehetetlen megjósolni mi lesz ennek a vége. A kistérségen belül hátrányban vannak azok a települések, ahol az infrastrukturális ellátottság nem megfelelő. A legtöbb településen nincs jövedelemtermelő állás és a legtöbbször még az alapvető szolgáltatások is hiányoznak, mint az óvoda, iskola, szórakozást szolgáló intézmények. S bár a helyiek jelezték a rendezvények és kulturális események szükségességét, ennek megvalósítására még nem került sor. A térségnek rengeteg lehetősége van fejlődni, megvannak az adottságok és az ötletek, van jövőkép. A célok elérése érdekében azonban elengedhetetlen az önkormányzatok együttműködése. A megvalósult fejlesztések jelentősek, de ennél sokkal többre lesz szükség egy élhető és alapvető igényeket kielégítő térség létrehozásához. Beruházások szükségesek, amelyek munkahelyet teremtenek, és oda vonzzák a fiatalok, megállítják az elvándorlást és az elöregedést.

Összegezve a kistérség fejlődhet, a lehetőségek adottak, csak a megfelelő módon kell tudni élni velük, és amennyiben a tervezett fejlesztéseket képesek megvalósítani a térség kiemelt fontosságú is lehet a Nyugat-Dunántúlon.

Irodalomjegyzék

Szakirodalmak:

Dorgai László: A vidékfejlesztés támogatásának elvei és gyakorlata az Európai Unióban. In: Európai Tükör Műhelytanulmányok 88. Budapest: Miniszterelnöki Hivatal Integrációs Stratégiai Munkacsoportja, 2002.

Kovács Teréz: Vidékfejlesztési politika. Budapest-Pécs: Dialóg Campus Kiadó, 2003. ISBN 963 9310 89 1 pp. 19-24

Pap Norbert: Kistérségfejlesztés: a kistérségfejlesztés elmélete és gyakorlata Magyarországon a rendszerváltás után. Pécs, Alexandra Kiadó, 2007. ISBN: 978 963 369 049 9.

Csáki Rozália – Pakot Mónika: A LEADER típusú vidékfejlesztés. In: Korunk 2008. június. 19. évf. 6. szám

Dr. Finta István, (2013) Vidékpolitika, vidékfejlesztés –célok és eszközök. Link: www.mrtt.hu/vandorgyulesek/2013/plenaris/finta.ppt

Dr. Udvardy Péter: Agrár- és vidékfejlesztési stratégiák regionális alkalmazása 3, Új Magyarország Vidékfejlesztési Program. 2010. [http://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/0027_AVF3/ch01s06.html] (Letöltés dátuma: 2015.04.08.)

Labbanz Marianna, (2003) A LEADER-program. Link: palyazat.gov.hu/download/510/euf37-1.pdf: (Letöltés dátuma: 2015.03.25.)

Lambertné Katona Mónika, Dr. Szatmári Ferenc: Projektmenedzsment. Budapest: Budapesti Gazdasági Főiskola, 2014. ISBN 978-963-7159-80-0. Link: <http://moodle.bgf.hu/mod/url/view.php?id=1918>

Jogszabályok:

Európai Parlament és a Tanács 1059/2003/EK Rendelete a statisztikai célú területi egységek nomenklatúrájának létrehozásáról

Internetes források:

http://ec.europa.eu/agriculture/rural-development-2014-2020/index_hu.htm (Letöltés dátuma: 2015.04.08.)

http://ec.europa.eu/agriculture/rurdev/index_hu.htm (letöltés dátuma: 2015.04.19.)

http://eupalyazatiportal.hu/uj_magyarorszag_vidекfejlesztési_program_umvp_2007_2013/ (Letöltés dátuma: 2015.04.08.)

<http://jarasok.com/jarasi-hirek/2013-ban-vezetik-be-a-jarasi-rendszert-magyarorszagon-a-kistersegek-megszunnek.html> (Letöltés dátuma: 2015.03.12.)

http://magyaryprogram.kormany.hu/download/8/bf/70000/Hat%C3%A1svizsg%C3%A1llat_Ter%C3%BClfejlleszt%C3%A9s_02.pdf (Letöltés dátuma: 2015.03.13.)

<http://mttsz.lapunk.hu/?modul=oldal&tartalom=353325> (Letöltés dátuma: 2015.03.12.)

<http://www.umvp.kormany.hu/sikerrel-zarult-a-vidекfejlesztési-program-tarsadalmi-egyeztetese> (Letöltés dátuma: 2015.04.08.)

http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/hu/displayFtu.html?ftuId=FTU_5.2.6.html (Letöltés dátuma: 2015.04.08.)

http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/hu/displayFtu.html?ftuId=FTU_5.2.6.html (Letöltés dátuma: 2015.04.08.)

<http://www.lenti.hu/> (Letöltés dátuma: 2015.05.03.)

http://www.orsegnet.hu/helyi_vidекf_strat.htm (Letöltés dátuma: 2015.05.08.)

http://www.palyazat.gov.hu/download/3016/11_Projektgenerálás.pdf (Letöltés dátuma: 2015.05.05.)

<http://www.terport.hu/europai-unio/teruleti-szintek> (Letöltés dátuma: 2015.03.13.)

<http://www.terport.hu/kistersegek/altalanos-informaciok/kistersegek-fogalom-meghatározás-jogszabalyi-hatter> (Letöltés: 2015.03.11.)

http://www.umvp.eu/files/umvp_program_teljes.pdf (Letöltés dátuma: 2015. 04.08.)

<http://www.umvp.eu/leader/a-leader-torteneite> (Letöltés dátuma: 2015.04.18.)

<http://www.umvp.eu/leader/mi-a-leader> (Letöltés dátuma: 2015.04.18.)

<http://www.umvp.eu/program> (Letöltés dátuma: 2015.04.08.)

http://www.utiro.hu/utiro/leader_program (Letöltés dátuma: 2015. 04. 30.)

<http://www.vidекfejlesztés.net/oktatas/vidекfejlesztési-tananyag/a-vidеki-magyarország/a-kistersegek-rendszere.html> (Letöltés dátuma: 2015.03.11.)

<http://www.videkfejlesztés.net/oktatás/videkfejlesztési-tananyag/videkpolitika-strukturalis-politika/videkfejlesztési-politika-2007-2013.html> (Letöltés dátuma:2015.04.08.)

<http://www.zsz.hu/> (Letöltés dátuma: 2015.05.08.)

Kapott anyagok:

„Hagyomány és Innováció” projektbemutató kiadvány

„Hagyomány és Innováció” projekt megvalósíthatósági tanulmány

SZERZŐI NYILATKOZAT

Alulírott, SÓSKA ORSOLYA MARIETTA büntetőjogi felelősségem tudatában nyilatkozom, hogy a szakdolgozatomban foglalt tények és adatok a valóságnak megfelelnek, és az abban leírtak a saját, önálló munkám eredményei.

A szakdolgozatban felhasznált adatokat a szerzői jogvédelem figyelembevételével alkalmaztam.

Ezen szakdolgozat semmilyen része nem került felhasználásra korábban oktatási intézmény más képzésén diplomaszerezés során.

Zalaegerszeg, 2015. május 18.

Sóska Orsolya sk.

hallgató aláírása

ÖSSZEFOGLALÁS
(benyújtandó két példányban)

„Hagyomány és Innováció Zala megyében” LEADER forrásból
megvalósuló projekt életciklus szempontú elemzése
szakdolgozat címe

Sóska Orsolya Marietta
Nappali tagozat/Közszolgálati alapszak
Hallgató neve
tagozat/csoport/szak/szakirány

Szakdolgozatom témájául a kistérségeket, a kistérségfejlesztést és a felzárkóztatás érdekében megvalósuló legjelentősebb Európai Unió támogatást, a LEADER programot választottam. Úgy vélem, hogy a kistérségen belül zajló változás mindig aktuális téma és fontossága megkérdőjelezhetetlen az adott kistérségben élő közösség számára.

Az Európai Unióhoz való csatlakozásunk óta Magyarországon számos fejlesztés ment végbe, a legtöbb uniós támogatások igénybevételével. A vidék és így az ott lévő kistérségek rohamosan fejlődnek, de legtöbbször a pályázatok nem ott hatnak ahol az a leginkább szükséges lenne. A táj, a környezet szépsége, a hagyományok s a helyi kultúra elengedhetetlen kelléke a vidéki életnek, de ez a legfőbb problémákat nem feltétlen oldja meg: a munkanélküliséget, az elöregedő társadalmat és a kihasználatlan erőforrásokat.

Az unió lakosságának több mint fele él vidéki területeken, épp ezért fontos annyira a kistérségek helye és szerepe. Nélkülözhetetlen egy olyan politika kialakítása, amely e vidéki területek fejlesztését célozza meg. Az EU épp ezért egyre nagyobb hangsúlyt fektet a vidékfejlesztésre, az ott élő emberek életminőségének javítására. A vidékfejlesztés négy tengelye foglalja magába azokat az intézkedéseket és prioritásokat, amelyek nélkülözhetetlenek a fejlődés elérése érdekében. A 2007-2013 közötti időszakban számos intézkedést valósítottak meg nem csak hazai, de nemzetközi szinten is. Ebben a fejlődésben elengedhetetlen az együttműködés és a partnerség. Nagyon nagy

szükség van a helyi lakosság, a vállalkozói- és a civil szféra összefogására. A fejlődésért azonban tenni is kell, nem csak várni a csodára.

A LEADER program sikerességét mi sem bizonyítja jobban, mint hogy az előző program forrását az ÚMVP IV. tengelye megtízszerezte és így több mint 70 milliárdnyi forintot fordíthattak a fejlesztésekre. A sikeressége az alulról jövő kezdeményezésben rejlik, hiszen a helyi lakosság igényeire épít. Ezek az emberek és a települések ahol élnek pedig összefognak és az együttműködésük által sikerül megvalósítaniuk saját élőhelyük előrehaladását, hiszen náluk jobban senki nem ismeri azt a tájat.

A szakdolgozatom második részébenfelében a Lenti kistérség helyzetéről próbáltam egy átfogó képet adni, kiemelve a problémákat és a lehetőségeket. Átnéztem a rendelkezésre álló dokumentumokat és tájékoztam a fejlesztésekről. Az általam vizsgált kistérség lakosságánépessége folyamatosan öregszik, emiatt számos problémával kell megküzdeniük az ott élőknek. A tartósan alacsony termelékenység és a magas munkanélküliség a legfokozottabb probléma, amely meghatározza a térség társadalmi összetételét. A Lenti kistérség turisztikai adottságokkal bőven rendelkezik, rengeteg ötlet merül fel a fejlesztésekre vonatkozóan. A jövőkép egyértelműen a turizmusra fókuszál, ami által a térség kiemelkedővé és turisztikailag vonzóvá válna. A legtöbb apró településen azonban az önkormányzatoknak még a saját fenntartásuk is problémát okoz és ez sok esetben lehetetlenné teszi, hogy a szükséges fejlesztések megvalósuljanak. A pályázati anyagok elkészítéséhez szükséges anyagi források megteremtése így nehézséget okoz. A kistérség fejlődik és halad magához mérten, de lehetetlen megjósolni mi lesz ennek a vége. A kistérségen belül hátrányban vannak azok a települések, ahol az infrastrukturális ellátottság nem megfelelő. A legtöbb településen nincs jövedelemtermelő állás és a legtöbbször még az alapvető szolgáltatások is hiányoznak, mint az óvoda, iskola, szórakozást szolgáló intézmények. A kistérségnek rengeteg lehetősége van fejlődni, megvannak az adottságok és az ötletek, van jövőkép. A célok elérése érdekében azonban elengedhetetlen az önkormányzatok együttműködése. A megvalósult fejlesztések jelentősek, de ennél sokkal többre lesz szükség egy élhető és alapvető igényeket kielégítő térség létrehozásához. Beruházások szükségesek, amelyek munkahelyet teremtenek, és oda vonzzák a fiatalok, megállítják az elvándorlást és az elöregedést.

Összegezve a kistérség fejlődhet, a lehetőségek adottak, csak a megfelelő módon kell tudni élni velük, és amennyiben a tervezett fejlesztéseket képesek megvalósítani a térség kiemelt fontosságú is lehet a Nyugat-Dunántúlon.